Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, decembar 2024. - Godina XX - Broj 234 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Srićan Božić
i Mlado lito

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

BUNJEVAČKI
INFORMATIVNI CENTAR

Novinsko-izdavačka ustanova
„Bunjevački informativni centar"
Redakcija „Bunjevački novina"
i dičijeg lista „Tandrčak"

Telefon: 024/523-505; e-mail: bic@bunjevci.net

Pratite nas i na internetu: www.bunjevci.net

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, ***Dan Velikog prela***

23. februar, ***Dan izbora prvog Nacionalnog savita***

15. avgust, ***Dan Dužijance***

25. novembar, ***Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena***

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

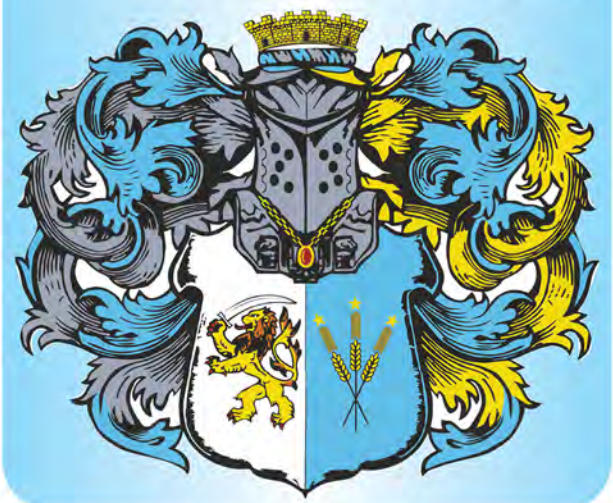

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

BN Bunjevačke Novine

Glasilo bunjevačke nacionalne manjine
Godina XX Broj 234
Decembar 2024.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subatica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

V.d. direktora NIU „BIC":
Lazarela Marjanov

Nadzorni odbor:
Veljko Vojnić, Ružica Parčetić i Siniša Tikvicki

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Miroslav Vojnić Hajduk (kultura i tradicija)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai, Tihomir Kujundžić Matković, Ružica Parčetić, Ivan Katančić

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Srićan Božić i Mlado lito

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subatica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subatica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

U vrime pripravljanja ovog broja „Bunjevački novina" zakoracili smo na kratko u decembar – kratko, al sasvim dovoljno da nagovistimo najradosniji kršćanski praznik – Božić. I sve ono što se dešavalo u ovoj godini, koju ćemo uskoro ispratit, a dešavalo se svašta, postaje manje važno – jel – stiže Božić, stiže ono lipo vrime kad se nasmijemo i kad nam moždar nije do tog, kad sravnimo sve brige i radosti i okruženi onim najmilijima vidimo da smo se moždar brinili i brez razloga, a još češće zbog pogrišni razloga. Okupljena porodica oko božićne trpeze, brez obzira na to šta se na njoj nalazi, je bogatstvo.

Raduju se Božiću najvećma oni najmlađi, tako ćete i u našim novinama vidit dio one poletnosti koju smo zatekli na raznim božićnim radionicama, pa i po datumski prvoj izložbi u Maloj Bosni koju smo positili i koju smo stigli metnit u novine.

I tu se moglo čut, a i vidit, da Božić izvuče ono najbolje iz nas, da svako od nas, brez obzira na to koliko ima godina bar u tim danima postane opet – ko dite i raduje se kako to samo dica znaju – iskreno.

Ono što se posli dešavalo, a stizali su nam pozivi za brojne izložbe i dešavanja u slavu Božića, ostavljamo za naredni broj „Bunjevački novina", a kako je to i običaj donosimo i poklon-kalendar.

Dan po dan, misec, broj po broj - i eto nas ponovo prid kraj jedne kalendarske godine. Svaki kraj je ujedno i početak, zato ništa ne triba uzet tragično ni konačno.

Zato vam svima želimo srićan Božić, nek ga provedete u zdravlju i krugu najbliži i najdraži, a Nova godina koja stiže nek vam donese tušta radosti na svakom planu.

Strana 4-5

Strana 6-7

Strana 7-8

Strana 14

Strana 18

Strana 19-21

Sadržaj

4-5
Istorije se sićamo i od nje učimo
6-7
Posvećeni podrški nacionalni manjina
7-8
Braća uvek i uvik zajedno
9
Sićanje na slavnu istoriju
14
Unapriđenje rada u nastavi
16
Fokus na bunjevačku nošnju
18
Tradicija se čuva u porodici
19-21
Radost čekanja Božića
24-25
Bal za Svetu Katu održan u Bajmaku i Šandoru

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA OBILUŽEN JE U SOMBORU

Istorije se sićamo i od nje učimo

Nacionalni praznik Bunjevaca – 25. novembar – Dan Velike Narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena, obilužen je svečanom akademijom u Velikoj skupštinskoj sali zgrade „Županije" u Somboru, 21. novembra.

Svečanosti su prisustvovali državni sekretar u Ministarstvu za informisanje i telekomunikacije, podpridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i pridsidnik Udruženja građana „Bunjevačko kolo" **Dejan Parčetić**, pomoćnik sekretara Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučno istraživačku dilatnost **Luka Radulović**, viši savitnik za pitanja nacionalni manjina iz OEBS-a **Dominik Drasnar**, zaminik gradonačelnika varoši Sombor **Milan Stakić**, član Varoškog vića Sombora za oblast kulture i obrazovanja **Jasmina Ilić,** pomoćnik gradonačelnika Sombora za oblast kulture i turizma **Uroš Buzadžić**, te **Marko Marić**, član Varoškog vića Subatice za oblast privride i **Veljko Vojnić**, pridsidnik „Bunjevačke matice" iz Subatice.

– Nacionalni praznik koji danas u Somboru obilužavamo simbolizuje jedinstvo, zajedništvo i snagu – istako je u svom pozdravnom obraćanju državni sekretar u Ministarstu informisanja i telekomunikacija, podpridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i pridsidnik „Bunjevačkog kola" Dejan Parčetić.

– Danas, više neg ikad važi da se sićamo i učimo iz tog perioda istorije kako bismo s još većom odgovornošću i posvećenošću gradili budućnost, iako su izazovi prid nama brojni – naglasio je Parčetić.

U ime Varoši Sombora i somborski domaćina, na svečanosti, prisutne je pozdravio i čestito praznik zaminik gradonačelnika Milan Stakić.

– Želio bi naglasit da mi je izuzetna čast i veliko zadovoljstvo da 106. godišnjicu prisajedinjenja Vojvodine Kraljovini Srbiji obilužavamo upravo u našoj varoši u kojoj je te 1918. godine osnovano Narodno viće Srba i Bunjevaca. Na dan Velike narodne skupštine u Novom Sadu 757 poslanika, od koji je po prvi put u istoriji ovog dila Evrope bilo prisutno i sedam žena, donelo je ispravnu i pravovrimenu odluku, te danas obilužavamo praznik Srba, Bunjevaca i drugi Slovena. Upravo ta sloboda i ravnopravnost su vodilje današnjeg rukovođenja Varoši Sombora koji pridstavlja svu lipotu zajedništva izniklog na tlu Vojvodine – poručio je Stakić.

Dejan Parčetić

Suzana Kujundžić Ostojić

Dominik Drasnar

Milan Stakić

Med brojnim zvanicama i gostima svečanosti bio je i viši savitnik za pitanja nacionalni manjina iz OEBS-a Dominik Drasnar koji je, čestitajuć nacionalni praznik bunjevačkoj zajednici, istako:

– Misija OEBSA je uvik tu za bunjevačku nacionalnu manjinu, ko i za sve nacionalne manjine u Srbiji, da im pomogne ostvarit svoja prava, svoje interese i da zajedno nigujemo to bogatstvo koje nacionalne manjine pridstavljaje za srpsko društvo i čitavu državu – poručio je Drasnar.

Pozdravljajuć prisutne nuz čestitke za pridstojeći nacionalni praznik, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić** je, podsićajuć se na vrime s početka prošlog vika istakla:

– Istoričari kažu da je u Velikom ratu, prija 106 godina, svako drugo muško čeljade u Srbiji poginilo. Nemamo take podatke

za Bunjevce, al cigurno je bio velik broj. Kad to sve zajedno sagledate i pogledate, velika je stvar da postojimo, da nas ima, da se trudimo imat budućnost, da prošlost zajedništva slavimo, obilužavamo, al da bi ta budućnost imala niki svoj oblik, moramo znat koji je to put i čemu težimo i šta tribamo unapridit, šta triba da uradimo.

Na svečanosti je pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine dr Suzana Kujundžić Ostojić pridstavila i Strateški plan rada Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine od 2024. do 2029. godine ističući da se ulažu veliki napori kako bi mlađe generacije znale svoj identitet. Tom prilikom je podsitila da je i prva strategija pridstavljena i usvojena upravo na sidnici u Somboru.

– Ono što je onda usvojeno, pa čak i ono o čem se možda nije moglo ni klapit – ko što je službena upotriba jezika i pisma, a i sama činjenica da je bunjevački konačno posto jezik, a ne govor kako su nas do tad ubeđivali, velika je stvar – istakla je pridsidnica.

– Izuzetno je važna i ova druga strategija koju radimo od 2024. do 2029. Ono po čemu je nova strategija karakteristična jeste upravo po tom što je zdravo detaljna, korak po korak otkriva kako doć do određeni ciljova. Izmed ostalog, kako poboljšat obrazovanje na bunjevačkom, obuvatit dicu od vrtića pa do fakulteta; lektorati koji su nam potribni... Ono što je nauk svake strategije jeste da nju triba iznet Nacionalni savit, svaki pojedinac koji je u njemu i privatio se te velike obaveze zajedno sa mnom u skladu s onim što zna i mož, i naravno, cila zajednica. Tad možemo divanit o ozbiljnijim rezultatima i o onom što smo zaista zamislili da to zaista i pritvorimo u realnost.

U prigodnom dilu kulturno-umitničkog programa nastupili su **Zorana Iđuški**, vokalna solistkinja RTS-a i RTV-a nuz pratnju ansambla GKUD „Ravangrad".

R. P.

SASTANAK U ORGANIZACIJI SAVITA EVROPE

Pitanje Bunjevaca u Mađarskoj

U organizaciji Savita Evrope, međunarodne organizacije koja radi na zaštiti ljudski prava i promovisanju demokratije, kroz rad Savitodavnog komiteta za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalni manjina, održan je sastanak u Budimpešti, u Mađarskoj. Jedna od tema je bila vezana i za Bunjevce, odnosno status bunjevačke zajednice u Mađarskoj.

Bunjevačku zajednicu su pridstavljali **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, ko i delegacija Bunjevaca iz Mađarske u kojoj su bili **Čaba Kamerman, Jožef Kričković, Laslo Kaćmari, Antal Galai** i **Rajko Tumbas**.

Prema poslidnjem popisu u Mađarskoj ima više od 1.000 izjašnjeni Bunjevaca, a, iako Bunjevci vikovima žive na teritoriji Mađarske i sastavni su dio mađarskog društva, još uvik nisu priznati ko nacionalna manjina. Jasno je da taki status ne ide u prilog osnaživanju zajednice i čuvanju tradicije.

Bunjevci u Mađarskoj, uprkos nezavidnom statusu, i dalje rade na promovisanju svoje posebnosti, organizuju se manifestacije koje niguju kulturu i tradiciju bunjevačke zajednice, a u proteklom periodu je održan i niz jezički radionica sa ciljom da se bunjevački jezik što više koristi med Bunjevcima u Mađarskoj.

Bunjevci su se već pokušavali izborit za svoj status u Mađarskoj, a čini se kako je u tim pokušajima nedostajalo političke volje. **N. S.**

DELEGACIJA MISIJE OEBS-A U SRBIJI POSITILA JE I NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Posvećeni podrški nacionalni manjina

U okviru posite Misije OBES-a Subotici, ambasador **Jan Bratu**, šef Misije u Srbiji, učestvovo je u sastancima s pridstavnicima nacionalni savita, pa je tako organizovan sastanak s **dr Suzanom Kujundžić Ostojić**, pridsidnicom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, organizovana je posita pridstavnicima nacionalni savita hrvatske i mađarske nacionalne manjine, al i posita jevrejskoj zajednici, odnosno obalazak Sinagoge.

Osim ambasadora Bratua, u delegaciji koja je positila Subaticu su bili i **Janoš Babič**, šef kancelarije Savita Evrope u Beogradu, **Gordana Arackić**, službenik za demokratiju Delegacije Evropske Unije u Srbiji, **Niklas Lindkvist**, ambasador Finske u Srbiji, **Ruben Veldhorst**, prvi sekretar u Ambasadi Holandije u Srbiji, **Kristin Melsom**, ambasador Norveške u Srbiji, **Paul Jukic**, politički savitnik u Ambasadi SAD u Srbiji, odnosno **Dominik Drasnar**, viši savitnik za pitanja nacionalni manjina u Misiji OEBS-a, i **Milica Rodić**, savitnica za nacionalne programe OEBS-a u Srbiji.

– Kad je u pitanju misija OEBS-a, s njima se redovno sastajemo. Ovo je bio, kazala bi, vanredni sastanak, jel su s pridstavnicima Misije OEBSa bili i pridstavnici ambasada nikoliko evropski zemalja koje su zanimale nacionalne manjine koje nisu toliko karakteristične. Uglavnom se divani o Bošnjacima, Albancima, Mađarima i drugima, a sad su želili upoznat kaku drugu nacionalnu manjinu, a bunjevačka je upravo prilično specifična. Ono što su čuli bilo im je interesantno i novo, a volila bi kad bi na osnovu tog mogli produbit kasniju saradnju – divani dr Kujundžić Ostojić.

Jan Bratu i Suzana Kujundžić Ostojić

Sastanci ovog tipa su i prija bili korisni, potvrđiva to i naša sagovornica:

– Ako pogledamo da je Strategija koju smo nedavno promovisali proizašla s jednog od ovaki sastanaka, ako znamo da smo uradili standardizaciju jezika na sastancima koji su bili svake druge godine – jasno je da pridstanici iz OEBS-a uvik imaje navike saradnje.

Kroz sastanak je bilo divana na više tema, a pridsidnica NSBNM ističe šta je bilo najzanimljivije gostima.

– Zanimalo ji je šta nam je najveći uspih za naš dosadašnji rad. Kazala sam kako je velik korak što smo osnovali Savit i da smo krenili od početka, objasnila sam zašto je to bilo, kako smo imali dugačak vakuum od sedamdesetak godina koji je postoji, a kroz to objasnila i „dvojni identitet", odnosno različito svatanje Bunjevaca, dal su Bunjevci el Hrvati. Naš demokratski stav je da poštivamo tuđu odluku da bude štogod drugo, kako se osića, al apsolutno stojimo iza tog kako mi želimo bit ono što jesmo. Zanimalo ji je i obrazovanje, kako je organizovana nastava, kako funkcioniše, a bilo je tu i tradicionalno pitanje kako kogod mož bit pridavač bunjevačkog a da ga nije završio, dal imamo bunjevački na višim škulama...

Med pitanjima je bilo i ono o najvećim izazovima u radu.

– Svakako da je to činjenica kako radimo s skučenim sridstvima, odolivamo za sad, al triba radit na tom. Dovoljno je pogledat druge nacionalne savite, kojima pomažu i njeve matične države, onda to drugčije izgleda. Pa i ovo što je sastanak održan na drugom mistu divani o tom kako je na ovom sastanku bilo učesnika koliko ne mož stat u našu kancelariju. Sve su to možda detalji, al zdravo važni. Bilo je i pitanja vezani za informisanje, na koji način funkcionišu mediji, pofalili smo i dobru saradnju sa Pokrajinom koja korektno finansira izdavanje „Bunjevački novina", kako na Radioteleviziji Vojvodine postoji i program na bunjevačkom... Divanili smo i o kulturološkoj razliki Bunjevaca i Hrvata u Hrvatskoj, dotakli smo se i naše dijaspore i nedavno osnovanog udruženja u Beču, ko i Bunjevaca u Mađarskoj. Sve u svemu, malo je tema ostalo koje nisu bile spomenute. Očekivam da će period koji dolazi bit plodonosan – dodaje pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Iz Misije OEBS-a u Srbiji ističu da ostaju posvećeni podrški savitima nacionalni manjina u efikasnom ispunjavanju njevi zakonski obaveza u kulturi, obrazovanju, informisanju i službenoj upotribi jezika i pisma. Dodaju i kako su diskusije bile fokusirane na prioritete savita u četri ključne oblasti javni odgovornosti, teme su uključivale podsticanje saradnje med nacionalnim savitodavnim centrima, povećanje efikasnosti koordinacije nacionalni savita i angažovanje mladi u očuvanju svojeg nasliđa, te da je akcenat metnut na dalje unapriđenje položaja nacionalni manjina u Srbiji.

Prema popisu stanovništva iz 2022. godine, skoro 12% stanovništva Srbije se izjašnjava ko dio kake nacionalne manjine. U cilju zaštite njevi prava i očuvanja njeve jedinstvene kulture, osnovana su 23 nacionalna savita nacionalni manjina, ko i Federacija jevrejski opština, dodaju iz iz Misije OEBS-a.

N. S.

NIZOM PROGRAMA OBILUŽENA GODIŠNJICA SVRŠETKA 1. SVITSKOG RATA

Braća uvek i uvik zajedno

Nizom programa, ko i prithodni godina, u Subatici je obilužen svršetak Prvog svitskog rata, odnosno 106 godina slobode, kroz zajedničku saradnju bunjevačkog i srpskog naroda.

U subotu, 9. novembar, održana je projekcija dokumentarnog filma u „Bunjevačkoj matici" – „Žene Subatice,prve na pragu rodne ravnopravnosti".

Učesnik u programu bio je i **Branko Pokornić**, autor filma, koji je pridstavio **Maru Đorđević Malagurski, Mandu Sudarević, Katicu Rajčić, Anastaziju Manojlović** i **Olgu Stanković**.

Miroslav Vojnić Hajduk

– Filma ne bi bilo bez dobri saradnika, jer osim o Mari Đorđević Malagurski, postoji malo

podataka o ženama na Velikoj narodnoj skupštini. To su bile izvanredne žene, obrazovane, govorile su više strani jezika, u to vrime su izabrane da budu pridstavnice Bunjevaca i Srba na Velikoj narodnoj skupštini. Osim Mare Đorđević Malagurski ni jedna od pomenuti žena nema, na primer, po sebi nazvanu ulicu u Subatici. Zato i želimo na ovaj način pokrenit inicijativu da se ove žene u Subatici nikad ne zaborave – ističe Pokornić, a dodaćemo da je u kulturno-umitničkom delu programa učestvovala pisnikinja **Alisa Prćić Vukov**.

U ponediljak, 11. novembra, u Srpskom kulturnom centru „Sveti Sava" održana je istorijska tribina „Srpski ratni zarobljenici u Velikom ratu" koju je vodio **prof. dr Dalibor Denda**.

– Srpski ratni zarobljenici bili su i prvi zarobljenici Velikog rata. Prija svega radilo se o srpskim rezervnim oficirima i vojnicima koji su se u momentu izbijanja rata našli na teritoriji Austrougarske, a zatim veći broj srpski ratni zarobljenika odlazi u Austrougarsku u vrime ratni operacija 1914. godine. Pored Austrougarske di ji je bilo najviše, srpski ratni zarobljenici nalazili su se i u Bugarskoj i u Nemačkoj. Njev ukupan broj bio je priko 220 hiljada od čega je oko 60 hiljada stradalo u zarobljeničkim logorima. Najtežu sudbinu imali su oni ratni zarobljenici iz prve godine rata, budući da logori nisu

bili ni pripravljeni, niti je bio valjano organizovan transport, pa su tako bili izloženi zaraznim bolestima. Najveći broj nji, priko 80% nije preživio – kazo je prof. dr Denda.

Dan kasnije, na pozorišnoj sceni „Jadran" održana je svečana akademija „Braća uvek – uvik zajedno", nuz učešće članova hora SKC „Sveti Sava", **Miloša Stankovića**, dramskog umitnika, Odsika za tradicionalno pivanje Muzičke škule u Subatici, OKUD „Mladost 1947" iz Subatice, te **Milice Rukavina** iz Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice.

– Na inicijativu SKC „Sveti Sava" prvi put smo ovakvo obilužavanje održali 1991. godine, a Bunjevački kulturni centar, iako je onda imo samo Inicijativni odbor prid formiranje, oma se uključio. Potpisana je onda obnovljena „Povelja o trajnom bunjevačko-srpskom prijateljsku i bratstvu", učestvovali smo u vraćanju spomenika Cara Jovana Nenada, a počele su i ove manifestacije koje smo nazvali „Braća uvek i uvik zajedno". U početku je to bila saradnja SKC i BKC, a zatim su se priključivali svi ostali. Naš program je našo lip prijem kod varoščana, a program se iz godine u godinu širi, kako bi obilužili 13. novembar. Jer, 25. novembar je istorijski značajan datum, al je za nas, Subatičane, 13. novembar dan kada je srpska vojska oslobodila naš grad – ističe **Miroslav Vojnić Hajduk**, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice.

Bunjevačke igre u izvedbi folkloraca „Mladosti"

Bunjevački kulturni centar iz Subatice i „Bunjevačku maticu" pridstavljali su Miroslav Vojnić Hajduk i Lazarela Marjanov

Mile Tasić, pridsidnik SKC „Sveti Sava", svidočio je takođe o dobroj saradnji kroz koju se čuva sićanje na datume koji se ne smiju zaboravit.

– Ko i svake godine 13. novembar obilužavamo ko veliki datum za Subaticu, jer je ulaskom srpske vojske na Železničku stanicu stigla i sloboda, a zatim je, 25. novembra, na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu odlučeno da se svi ovi krajovi priključe matici Srbiji – naglasio je Tasić.

Okupljene je na svečanoj akademiji pozdravio **Srđan Samardžić**, pomoćnik gradonačelnika Subatice koji se tom prilikom podsitio slavni i burni novembarskih dana u Subatici 1918. godine.

– Bilo je to vrime kad su se rodoljubive težnje južnoslovenski naroda koji žive na ovim prostorima počele ostvarivat. Subatica je posli tog 13. novembra 1918. godine dugo slavila svoje oslobođenje i svoje oslobodioce, hrabru vojsku Kraljevine Srbije. Iskoristio bi ovu priliku da naglasim da Srbija triba bit ponosna na pobidu u Velikom ratu, na stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i istorijsku ulogu koju je imala 1918. godine kad je ujedinila južnoslovenske narode u jednu državu, Srbija je bila stub oko kojeg su se grupisali ostali narodi, da bi se stvorila snažna država koja štiti ne samo srpski interes, neg i drugi naroda. Na nama i generacijama koje dolaze je da uzdignute glave obilužavamo godišnjicu oslobođenja i ujedinjenja, sačuvamo smisao trajanja nacionalni vridnosti i tekovina i odajemo počast našim slavnim pricima koji su u borbi za slobodu dali ono najdragocinije što su imali – svoje živote – poručio je Samardžić.

Svečanoj akademiji prisustvovala je i delegacija Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, na čelu s pridsidnicom **dr Suzanom Kujundžić Ostojić**. Ona je tom prilikom i najavila nacionalni praznik Bunjevaca - „25. novembar – Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena".

U sridu, 13. novembra, na Puškinovom trgu je održan pomen, odnosno polaganje vinaca na spomenik palim junacima u oslobodilačkim ratovima od 1912. do 1918. godine.

Milan Vukelić, pridsidnik Udruženja ratni dobrovoljaca od 1912. do 1918. godine i njevi potomaka i poštivalaca, potvrdio je da 13. novembar izuzetno značajan datum za Subaticu.

– Probojom „Solunskog fronta" najavljen je završetak borbeni dejstava na ratištu. U Subatici i okolini se sav slobodoljubivi narod, prija svega mislim na Srbe i Bunjevce, organizovo, jer su bili željni slobode. Vojska je dočekana na veličanstveni način, a mi danas čuvamo sićanje na teške, al i svitle dane naše istorije.

Organizatori programa su Srpski kulturni centar „Sveti Sava", Bunjevački kulturni centar iz Subatice i „Bunjevačka matica", Varoš Subatica, Udruženje ratni dobrovoljaca od 1912. do 1918. godine i njevi potomaka i poštivalaca.

N. S.

POLOŽENI VINCI NA SPOMENIK KRALJU PETRU PRVOM KARAĐORĐEVIĆU

Sićanje na slavnu istoriju

Povodom obilužavanja 25. novembra, dana kad je u Novom Sadu 1918. godine održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena, na kojoj su, izmed ostalog, udareni temelji države u kojoj i danas živimo, u ponediljak su na spomenik kralju **Petru Prvom Karađorđeviću** položeni vinci.

Rič je o programu koji je održan na inicijativu Udruženja potomaka i poštivalaca ratni dobrovoljaca od 1912. do 1918. godine, a **Milan Vukelić**, pridsidnik ovog Udruženja ističe kako se ovakvi programi organizuju sa porukom da je i dalje želja da se živi u miru i slobodi.

– Kada smo dobili ovaj prilipi spomenik nekako je sama proizašla ideja da obilužavam ovaj značajan dan u našoj istoriji. Dolaskom srpske vojske i oslobađanjom Vojvodine, mesni odbori su dobro radili, pa je brzo realizovana ideja o udruživanju i nastavku zajedničkog života u Vojvodini, odnosno prisajedinjenja matici Srbiji. Taj dan je za nas veliki dan, zato ga obilužavamo, radi nas, al i naši potomaka – poručio je Vukelić.

U ime Varoši Subatice vinac je položio **Srđan Samardžić**, pomoćnik gradonačelnika **Stevana Bakića**. On se podsitio kako je Petar Prvi Karađorđević bio voljeni kralj, uvik pravdoljubiv, skroman i pošten, u potpunosti odan svojoj zemlji i korenima – bio je pravi rodoljub koji je svoj narod volio iskreno i duboko – poručio je Samardžić i nastavio:

– Uvik sa svojim narodom i vojskom, dileć i dobro i zlo, godinama pritisnut al nikad se ne odvajajuć od nji. Prolazeć, iscrpljen, golgotu albanski gudura, od svoji saboraca gledan ko svetionik, ko relikvija, ko simbol srpske države, hrabrosti, nepokolebljivosti i vire u pobidu, vire u slobodu, u Boga, u Krista spasitelja, vire u onaj dan Vaskrsa srpske države koji je osvanio 15. septembra 1918. godine kod Dobrog Polja, sa probojom Solunskog fronta i početkom oslobađanja Srbije. Naša dužnost i obaveza je da čuvamo sićanje na pobidu u tim ratovima i da odajemo počast našim slavnim pricima koji su u borbi za svitliju budućnost naše zemlje dali ono najdragocenije što imaje – svoje živote.

Srđan Samardžić, pomoćnik gradonačelnika Subatice

Tom prilikom održan je i pomen, a vince su položili i načelnik Severno-bačkog upravnog okruga **Bojan Šoralov** i pridstavnici Vojske Srbije, delegacija Udruženja „Kralj Petar Prvi" i pridstavnici Bunjevačkog kulturnog centra, Besmrtnog puka Subatice, Zavičajnog udruženja „Hercegovina" i Zavičajnog udruženja „Dalmacija".

Spomenik je postavljen na platou isprid Sokolskog doma u Subatici, svečano je otkriven u novembru 2021. godine.

N. S.

VELIKI PRAZNIK

Sićanje na 25. novembar čuvaje i Bunjevci, a u ovoj zajednice je jedan od četiri nacionalna praznika „Dan Velike narodne skupštine".

– Ovo je veliki praznik za nas, dan kad smo postali svoji na svome. Ponosan sam na to što smo danas ode, isprid spomenika čoviku čija je uloga izuzetna – istako je Miroslav Vojnić Hajduk, pridsidnik BKC Subatica, ali i član Glavnog odbora „Bunjevačke matice", te član Izvršnog odbora Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA NOVEMBAR

Održana 5. Sidnica Skupštine Varoši

U Velikoj vićnici Varoške kuće u četvrtak, 7. novembra, održana je 5. redovna Sidnica Skupštine varoši Subatice. Na Dnevnom redu našlo se ukupno 45 tačaka.

Prema ričima **Daniela Đivanovića**, pridsidnika Skupštine varoši Subatice, prva tačka odnosila se na Izvištaj o ostvarenju budžeta varoši Subatice od 1. januara do 30. septembra tekuće godine:

– Ovaj Izvištaj se odnosi na budžet koji je usvojen 21. decembra 2023. godine, dakle do rebalansa 3. oktobra. U periodu januar-septembar 2024. godine budžet varoši Subatice je raspolago sa sridstvima u visini od štogod više od 7,4 milijardi dinara, što iznosi 67,01 posto planiranog godišnjeg obima, a što je ostvarenje za 6,76 posto veće od prošlogodišnjeg ostvarenja u istom periodu. Želim naglasit da se porezi, kako na zarade, tako i na imovinu, ostvarivaje na zadovoljavajućem nivou. Ovo prvo na 72,22 posto, a na imovinu 64,24 i to pokaziva da privrida dobro radi brez obzira na krizu i da građani redovno izmirivaje svoje obaveze. Od ukupno raspoloživi sridstava budžeta varoši utrošeno je 95,08 posto, odnosno malo više od 7 milijardi dinara. Od planiranog obima rashoda i izdataka izvršeno je 63,71 posto.

Odbornici su odlučivali i o izminama programa poslovanja nikoliko javni, javno-komunalni priduzeća i jednog društva s ograničenom odgovornošću:

– Kod Javnog komunalnog priduzeća „Parking" je izminom planirano proširenje postojeći kapaciteta parkirališta ko i usklađivanje sa sadašnjim stanjom parkiranja u zoniranom području varoši prominom zona u određenim ulicama. Što se tiče „Park Palić" d.o.o. do izmine programa poslovanja dolazi zbog dodatno odobreni sridstava od strane Nacionalne službe za zapošljavanje za dva nezaposlena lica u trajanju od tri miseca. Zatim, dodatno odobreni sridstava u ukupnom iznosu od 750 hiljada dinara iz budžeta Republike Srbije, odnosno Ministarstva turizma i omladine radi sufinansiranja Projeka litnje noći na Paliću. U „Subaticagasu" se minjaje prihodi i rashodi ko i plan javni nabavki. Tu je i pridlog Rišenja o davanju saglasnosti na Odluku JP „Subaticatrans" kojom se odobrava bankarska garancija i donošenje Rišenja o davanju saglasnosti o povećanju osnovnog kapitala JKP „Vodovod i kanalizacija" Subatica. U Odluki o raspodili dobiti ovog priduzeća za 2023. godinu utvrđeno je da se 50 posto neto dobiti po Finansijskom izvištaju za 2023. godinu raspoređiva u osnovni kapital priduzeća i u visini likvidni sridstava upotribljava za finansiranje investicija u skladu s programom poslovanja.

Na Dnevnom redu 5. Sidnice Skupštine varoši Subatice izmed ostalog našle su se i Odluke o izmini programa poslovanja fondacija, al i pojedina kadrovska pitanja.

Sićanje na petnajst mladi rodoljuba antifašista

Polaganjom vinaca kod spomenika „Balada višani", u ponediljak ,18. novembra, obilužena je 83. godišnjica stradanja petnaejst mladi subatički rodoljuba koji su, 18. novembra 1941. godine, pogubljeni višanjom zbog toga što su bili protiv ideologije fašizma i nacizma.

Aleksandar Toković, pridsidnik Varoškog odbora „SUBNOR-a", istako je ovom prilikom da je od velike važnosti sićat se ovi rodoljuba i antifašista, četrnajst mladića i jedne divojke:

– S obzirom na to da svaka nametnuta ideja, ko što je taj najgori vid fašizma i nacizma bio u to vrime na ovim prostorima, pa tako i u Subatici, doživaljava neminovno poraz. Kako je bilo tad, tako i sad kad se susrićemo sa sličnim idejama od razni državnika država i tako dalje, doživljavaje obavezno poraz. Naša je uloga ko „SUBNOR" i svi antifašista da ovu ideju prinosimo mladim generacijama, učenicima i onima koji dolaze, da istaknemo da se cina slobode branila životom. Potomci, mi koji posli ti vrimena i događaja živimo baštinimo slobodu, živimo u miru, živimo u slobodi, to mlade generacije moraje cinit. Moraje se podsićat kako na ovaj dan tako i ostali značajni datuma, jel naša veličanstvena istorija Srbije, pa i Jugoslavije, je jedna od najlipši i najponosniji istorija u Evropi i u svitu.

U poslidnji trenutak sudbinu mladi rodoljuba izbigo je otac **Geze Babijanovića**. On je pomilovan jel mu je žena bila u drugom stanju:

– Moj otac je ode čeko red za višanje, jel je bio osuđen na smrt. U zadnjem momentu je stiglo pomilovanje na 15-20 godina robije. Majka je isto prisustvovala toj stravičnoj sceni. Bila je u drugom stanju, ja sam bio u pitanju da dobije to pomilovanje. Onda je deportovan u logor Dahau, di je dočeko oslobođenje.

Prisutnim građanima isprid spomenika kratko pridavanje na ovu temu održo je politikolog **Zvonko Stantić**:

– Mi tribamo znat šta se ode zaista događalo, jel se nikad ne zna šta se ponovo mož dogodit. Subatica je bila van veliki ratni događanja, suprotno od tog imala je velik broj ratni žrtava. Ponaosob je pobrojano 7.032 žrtva, imenom i prizimenom, di su poginili. To je jedan užasno velik broj, a zašto se to dogodilo, pa zato što je Subatica mnogonacionalna, jedna polovina bila je s jedne, druga s druge strane, prosto taki je bio rat. Zato je važno dici pokazat da je potribno čuvat dobar odnos med narodima, da ne tribaje nasidat ni na šta, jel svaki rat počima dizanjom međunacionalni tenzija.

Simbolično, đaci Osnovne škule „Ivan Goran Kovačić" i đaci Politehničke škule, položili su petnajst cvatova za petnajst stradali subatički rodoljuba. Nakon komemoracije kod spomenika „Balada višani", vinci su položeni i na grobove stradali na Jevrejskom groblju u Subatici.

Aktivnosti usmirene na povećanje bezbednosti u saobraćaju

U nedilju, 17. novembra, širom svita obilužava se Svitski dan sićanja na žrtve saobraćajni nezgoda. Tog dana odaje se počast svim učesnicima u saobraćaju koji su izgubili život u saobraćajnim nezgodama, al i onima kojima su povride u saobraćaju prominile život iz korena. Prema podacima Ujedinjeni nacija, godišnje u saobraćajnim nezgodama u svitu gine oko 1.350.000, bude povređeno oko 50.000.000 ljudi, a saobraćajne nezgode vodeći su uzrok smrti dice i mladi. Nažalost, u Republiki Srbiji na godišnjem nivou u saobraćajnim nezgodama gine oko 500 učesnika u saobraćaju, a teške tilesne povride zadobije više od 3.000 osoba.

Ovim povodom u sridu, 13. novembra, oganizovana je podila flajera od strane pripadnika Ministarstva unutrašnji poslova i Agencije za bezbednost saobraćaja na promotivnom štandu kod objekta „LUKOIL" pumpe na Palićkom putu.

Načelnik Odiljenja saobraćajne policije Policijske uprave Subatica pot-

pukovnik policije **Vladan Gajić** obratio se prija samog događaja pridstavnicima medija:

– Što se tiče statistički podataka na području PU u Subatici za prvi deset miseci 2024. godine život je izgubilo 9 lica, dok je teške tilesne povride zadobio 81 učesnik. Upoređivajuć ove statističke podatke s podacima za prvi deset miseci 2023. godine stanje bezbednosti saobraćaja je povoljnije, jel je tad život izgubilo 10 vozača dok je 92 učesnika zadobilo teške tilesne povride.

Petar Pantelinac, pridsidnik Savita za bezbednost saobraćaja, ističe da ovaj Savit sprovodi niz aktivnosti usmireni na povećanje bezbednosti u saobraćaju:

– Od kad smo imali „Karavan bezbednosti saobraćaja" u varoši, mi sprovodimo aktivnosti u vezi povećanja bezbednosti svi kategorija učesnika u saobraćaju. U nikim od domova za stare Gerontološkog centra obavljaćemo edukaciju stari lica o njevom bezbednom učestvovanju u saobraćaju, završili smo edukaciju završni razreda Politehničke škule, onda nas očekiva edukacija roditelja o pravilnoj upotribi dičiji sidišta i dodila 200 sidišta. Očekiva nas još niz aktivnosti koje su usmirene na podizanju svisti o bezbednom učešću u saobraćaju.

Svitski dan sićanja na žrtve saobraćajni nezgoda tradicionalno se obilužava svake treće nedilje u novembru sa ciljom da se skrene pažnja na broj žrtava saobraćajni nesrića, ko i da se radi na mirama prevencije velikog broja smrtni ishoda.

Memorandum o saradnji

Nacionalna služba za zapošljavanje, Filijala Subatica, organizovala je potpisivanje Memoranduma o saradnji, u cilju pružanja sveobuhvatne podrške povratnicima po osnovu Sporazuma o readmisiji i lokalno ositljivog stanovništva u reintegraciji i socijalnoj inkluziji na teritoriji Varoši Subatice. Svečano potpisivanje Memoranduma o saradnji održano je u prostorijama Filijale Subatica Nacionalne službe za zapošljavanje.

Ovim Memorandumom definiše se oblast saradnje u pogledu planiranja, sprovođenja i praćenja usluga i mira podrške zapošljavanja povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji i lokalno ositljivog stanovništva. Potpisnici Memoranduma o saradnji su bili Nacionalna služba za zapošljavanje, Filijala Subotica, Varoška uprava Varoši Subatice, Centar za socijalni rad Subatica, Dom zdravlja Subatica, Osnovna škula „Matko Vuković", Osnovna škula „Jovan Jovanović Zmaj", Crveni križ Subatica, Akademija ženskog priduzetništva, Politehnička škula Subatica, Edukativni centar Roma, Udruženje „Roma Ači" i Osnovna škula „Sečenji Ištvan", KIRS - Povirenik za izbiglice Varoši Subatica, istakla je ovo prilikom direktorica filijale Nacionalne službe za zapošljavanje **Verica Vujadinović**.

Med potpisnicima je nikoliko škula. **Klaudija Gubić Šelken**, direktorica Osnovne škule „Jovan Jovanović Zmaj" divanila je u ime ove obrazovne ustanove:

– U okviru naše škule funkcioniše i obrazovanje odrasli. Tu su polaznici iznad 15 godina. Sa NSZ veoma je lipa saradnja. Oni prate osobe koje nemaje završenu osnovnu škulu, i škula, NSZ i polaznici sklapaje ugovor da bi završili škulu i da bi lakše dobili poso.

Kako je kazo **Iso Planić**, direktor Politehničke škule, kroz ovaj projekat škula će učinit ono što mož za ove ljude:

– Politehnička škula nudi povratnicima i odraslim osobama uopšte obuke kroz taj program, ko organizator aktivnosti za obrazovanje odrasli, a nudi i priznavanje prithodni učenja, dakle neformalne obuke, neformalno priznavanje prithodnog učenja je ono što Politehnička škula sad već uspišno radi.

U potpisivanju Memoranduma učestvovo je i „Edukativni centar Roma", a kako je kazo **Stevan Nikolić**, direktor ovog Centra, u pitanju je kruna saradnje s Nacionalnom službom za zapošljavanje:

– Zdravo je bitno što smo se umrižili, uspostavili međusektorsku saradnju bitni institucija koje mogu pomoć svakom pojedincu i porodici da se integrišu u društvu kad dođe posli više godina. To je početak njevog života u novoj sridini. Sve relevantne institucije koje mogu pomoć su ode uključene, da im daju podršku.

Za period od godinu dana u Migracionom servisnom centru evidentirane su 52 osobe koje su se vratile i tražile pomoć. Dvi osobe iskoristile su opciju samozapošljavanja. Povratnici su došli iz Nemačke, Malte, Velike Britanije, Austrije, Slovačke i Sjedinjeni Američki Država.

Otvoreno Privrimeno prihvatilište za breskućnike

U utorak, 19. novembra, članica Varoškog vića zadužena za oblast socijalne zaštite i zdravstva Đenđi Seleši, otvorila je Privrimeno prihvatilište za breskućnike s područja Varoši Subatice, na adresi Braće Radić 83 u Misnoj zajednici „Bajnat".

Kako je istakla, Privrimeno prihvatilište i ove godine očekiva one kojima je pomoć ove vrste neophodna:

– Lokalna samouprava za 2024. godinu u budžetu varoši Subatice je izdvojila milion dinara za ovu naminu i u pitanju je povećanje oko 15 posto u odnosu na sridstva koja su bila izdvojena prošle godine. Važno je da danas pošaljemo jednu poruku, a to je da prihvatilište nije samo misto za one koji traže privrimeni smištaj el koji traže kake mogućnosti osnovni uslova za kvalitetan život. Ono je mnogo više od tog zato što se u ovom objektu koji otvaramo radi na osnaživanju korisnika i to putom pružanja podrške, savitovanja i povezivanja sa relevantnim službama, a sve sa ciljom da im se pomogne da steknu saznanje da imaje pravo na cigurniji put koji vodi ka kvalitetnijem, dostojanstvenijem i samostalnijem životu.

Ko i prithodni godina, Crveni križ logistički podržava rad prihvatilišta, kazo je **dr Siniša Trajković**, sekretar Crvnog križa Subatica:

– Više od petnajst godina unatrag Varoš Subatica izdvaja sridstva za otvaranje ustanove ovakog tipa, privrimenog karaktera, znači prihvatilišta za lica koja se u zimskim uslovima nemaje di smistit. Ovo je treća godina kako smo u ovom novom adaptiranom objektu, ode di su nam mnogo lakši uslovi nego u ranijem periodu. Isto ćemo ko i prithodni godina obezbedit krevete sa čistom posteljinom, čistu garderobu, tri obroka, tople napitke, likarski prigled, likove, ukazivanje svake vrste pomoći koja ima je potribna. Ko i raniji godina Centar za socijalni rad je taj koji određiva i upućiva na korišćenje usluga ovog prihvatlišta.

Prošle godine Privremeno prihvatilište za breskućnike u Subatici koristilo je oko tridesetak osoba. Tada je Prihvatlište bilo otvoreno od 30. novembra do početka marta, u skladu s vrimenskim uslovima.

Obalazak Ergele na Kelebiji i „Vile Majur"

Pokrajinski sekretar za privridu i turizam **dr Nenad Ivanišević** obašo je u pratnji svoji saradnika Ergelu i „Vilu Majur" na Kelebiji koja je zafaljujuć ovom sekretarijatu dobila nov krov i krovnu konstrukciju.

Kako je Ivanišević kazo ovom prilikom izuzetno mu je drago što su sridstva naminski potrošena:

– S velikim ponosom danas prisustvujemo rađanju jedne nove Ergele Kelebija, dakle, to nije ona Ergela na koju su Subatičani već bili i zaboravili ko misto na koje triba doć. Mi danas svidočimo otvaranju jedne potpuno nove turističke atrakcije i mi smo danas došli divanit s vlasnicima i s direktorom o novom konkursu, da vidimo kako mi možemo bit dio te nove turističke istorije Subatice i same Ergele. Činjenica je da u prithodni dvanajst miseci imamo rast broja dolazaka i u Subaticu, al i na teritoriju AP Vojvodine. Naša ideja jeste da već početkom januara raspišemo nov konkurs. Novi budžet bi tribo bit uvećan za 15 posto u odnosu na prithodne godine i s turističkim radnicima ćemo divanit kako da koncipiramo konkurs, šta je dakle ono što im najviše triba kako bi nastavili ovaj kontinuirani rast. Subatica je do sad, što se tiče Pokrajisnkog sekretarijata, za prithodne četri godine dobila kroz turizam, kroz privridu, kroz zapošljavanje priko 500 miliona dinara, i mi ćemo taj trend nastavit.

Prema ričima **Danila Uzelca**, direktora „Vile Majur" i Ergele Kelebija, u budućem periodu aplicirat će se i za sridstva za Ergelu:

– Fala na pomoći koju smo dobili za naš hotel „Vilu Majur" di smo subvencije koje smo dobili iskoristili za rekonstrukciju krova i krovne konstrukcije kako bi mogli funkcionisat u narednom periodu. Što se tiče Ergele mi ćemo tek gledat u narednom periodu pokušat štogod da bi razvili čitavu ovu pripovitku, jel nam je cilj da u budućnosti budemo perjanica razvoja turizma u ovom dilu Subatice i genaralno severa Bačke.

Iznos sridstava za konkurs koji se odnosio na turizam ove godine bio je 390 miliona, dok je za iduću godinu u planu da taj iznos bude 500 miliona zbog stabilni finansija, najavio je Ivanišević.

U Mini Jugoslaviji obilužen bivši Dan republike

U 4. Mini Jugoslaviji i ove godine tradicionalno je obilužen kadgodašnji Dan republike, 29. novembar. Osnivač i počasni pridsidnik organizacije „Mini Jugoslavija" **Blaško Gabrić** kaže da se ne smiju zaboravit tradicionalni praznici koji su se kadgod naširoko proslavljali:

– To je bio dan kad je radnička klasa Jugoslavije imala svoju veliku proslavu, proslavljali smo Dan države, Dan republike. Taj dan je za radnike bio najsvečaniji dan, onda Nova godina, pa 1.maj. Nećemo zaboravit tradicije koje smo imali u našoj državi koju smo mi gradili i u kojoj smo radili.

Obilužavanje kadgodašnjeg praznika upotpunila je Izložbe aviona Soko Jastreb NJ-21 u parku „Mini Jugoslavija", ko dio projekta „Ko vridi leti, ko ne vridi ne leti", kazo je pridsidnik organizacije „Mini Jugoslavija" **Goran Gabrić**:

– Organizacija „Mini Jugoslavija" je u saradnji Muzejom vazduhoplovstva iz Beograda i nuz podršku Ministarstva odbrane i Uprave za tradiciju, standard i veterane napravila jedan ugovor putom kojeg smo dobili na pozajmicu muzejski primerak aviona Soko Jastreb NJ-21 koji je uspišno primišćen i namišćen u parku „Mini Jugoslavije". Želimo javno prikazat taj avion, kako on izgleda i koje će sve benefite donet ko dodatak turističke ponude parka, a ujedno i varoši.

Nakon prijapodnevnog programa na prostoru „Mini Jugoslavije", istog dana u sali Otvorenog univerziteta održana je Svečana akademija pod nazivom „80 godina u slobodi i životu zajedno" u sklopu koje je organizovan prigodan kulturno-umitnički program, a dodiljene su već tradicionalno „Avnojske zafalnice", istako je **Mikloš Nađ Olajoš**, pridsidnik Udruženja građana „Centar Tito":

– Ovogodišnji dobitnici ovi zafalnica su Marko Marjanušić i Vanja Dragojlović. Nagradu Marko Marjanušić dobija za svoj dugogodišnji rad u kulturi i nigovanju tradicije, za nigovanje međunacionalni odnosa u Subatici. On je ko član Bunjevačke matice bio na čelu Komisije za koordinaciju međunacionalni zajednica u kulturi, čovik je velike stvari uradio u kulturi, učio dicu tradicionalnim igrama naši naroda i narodnosti. Vanji Dragojloviću uručivamo zafalnicu za njegov doprinos osnivanju i rukovođenju, dugo godina je bio pridsidnik udruženja građana „Solidarnost" i za njegov nepristani rad i borbu za prava radnika „Severa" i radnika čitave Srbije.

Prostor „Mini Jugoslavije" uskoro će bit bogatiji za još dva spomenika. Prema ričima Blaška Gabrića u pitanju su spomenici koji će bit podignuti u čast tenisera **Novaka Đokovića** i gimnastičara **Miroslava Cerara**.

Saradnja udruženja iz Subatice i Deske

Kroz IPA projekat prikogranične saradnje izmed Srbije i Mađarske pod nazivom „Budućnost prošlosti –učimo o našoj kulturi za održivu budućnost" saradnju će ostvarit udruženja „Talentum" iz Subatice i „Banat" iz Deske. Najznačajniji dio projekta odnosi se na to da će ova udruženja dobit svoje prostorije.

Kako je istakla **Tamara Brezovski** iz udruženja „Talentum" za adaptaciju kuće u Harambašićevoj ulici i druge planirane aktivnosti ovo udruženje koje broji oko 130 članova dobilo je oko 113.000 evra:

– Obnovićemo naše prostorije u kojima imamo priko 120 članova. Za ovu omladinu ćemo obezbedit jednu lipu prostoriju, s probnim salama, sa svlačionicama. To do sad nismo imali, i to nam je u velikoj miri otežavalo rad. Što se programa tiče, imaćemo kampove za dicu, zatim jedan sabor za omladinu, za dicu, za grupe, takmičenje solo pivača i igrača. Napravićemo i jednu interaktivnu pridstavu za dicu.

Nosilac projekta, Udruženje „Bajnat" iz sela Deska u Mađarskoj, dobio je ukupno 400.000 evra za svoje prostorije i planirane aktivnosti, istako je pridsidnik ovog Udruženja **Kristifor Brcan**:

– U ovom projektu je glavni cilj da upoznamo dicu sa živim običajima priko Zavičajne kuće. Naša investicija u ovom projektu odnosi se na obnavljanje jedne stare paorske kuće, osnivanje Zavičajne kuće u okviru se koje se nalazi i zelena bašča. Dakle, u našem projektu nakon već realizovani zadataka želimo proširit i krenit ka cilju očuvanja okoline, kako bi dica naučila i koristila osnove zanata koje su se nalazile u paorskoj svakodnevnici, u paorskom domu. Pored tog imamo i standardne aktivnosti, ko što su „Ajvarijada", „Samostalne večeri", a u toku godine se trudimo da dici koja pohađaje vrtiće i škule obezbedimo „žive običaje", odnosno dobijanje informacija o našoj tradiciji koje će lakše usvojit uživo doživljavajuć. Tako je to jedna druga priča koja ostaje na duge staze.

IPA projekat pod nazivom „Budućnost prošlosti – učimo o našoj kulturi za održivu budućnost" traje ukupno 18 miseci.

Festival mlade rakije u Mirgešu i ove godine privuko velik broj positilaca

U subatu, 9. novembra, održan je 16. Festival mlade rakije Memorijal „Blaško Kopilović", u Mirgešu. Ove godine na Festivalu u takmičarskom dilu programa učestvovalo je oko 25 izlagača.

Kako je ovom prilikom kazo **Saša Kopilović**, organizator Festivala mlade rakije, događaj se održava tradicionalno svake godine, i to druge subate u novembru:

– Ove godine imali smo priko 200 uzoraka mlade rakije, i imali

smo prvi put posli par godina tridesetak likera od razni vrsta voća koji su išli u kombinaciji tipa ruža, šargaripa, limončelo. Danas imamo 25 izlagača sami proizvođača rakije koji su ujedno i učestvovali na takmičenju. Osim tog imamo izlagača koji iz našeg sela i sa strane sa svojim domaćim radinostima koje su tipične za ove prostore. Što se tiče novina, posli par godina uveli smo tombolu, a tu su s nama i tamburaši.

Kako je Kopilović istako prošle godine u vrime trajanja manifestacije padala je kiša, a i pored tog bilo je oko 2 hiljade positilaca, godinu prija tog bilo je lipo vrime pa je bilo oko 3 hiljade nji:

– Žiri je ove godine oduševljen rakijom od kajsije, koja je na početku lošije rodila zbog mraza i zbog svi ostali vrimenski prilika, a na kraju se ispostavilo da smo imali najviše uzoraka kajsije, čak 52, posli tog je išla šljiva s 47 uzoraka. Kajsija je pored svega pokazala to što svake godine pokaziva, a to je da je ona u samom vrvu kvaliteta, posli iđe viljamovka, pa tunja...

Festival je bio humanitarnog karaktera pa je tako svaki građanin koji je želio pomoć mogo ostavit svoju novčanu donaciju za Lea i Matea.

„Pozorište je pobida" podnaslov je ovogodišnjeg „Desire" festivala

Ovogodišnje 16. izdanje „Desire" festivala održano je od 19. do 24. novembra 2024. godine u Subatici. Podnaslov festivala glasio je „Pozorište je pobida" istako je **Andraš Urban**, reditelj festivala, dodajuć da su publiku i ove godine dočekale raznovrsne pozorišne pridstave nuz prateći program:

– Svake godine stripimo dal ćemo uspit ostvarit program za Festival, došlo je i do otkazivanja pojedini programa, jel jednostavno nismo mogli to izdržat finansijski. Ipak, kad već sastavimo program, onda, gledajuć naslove i gledajuć kako se oni vežu jedni za druge svatimo da smo ipak uradili dobru stvar. I ove godine „Desire" je jedan kvalitetan Festival sa sjajnim umitničkim dostignućima, glumačkim ostvarenjima, zdravo dobrim glumcima.

Festival je i ove godine upotpunio prateći program, nikoliko koncerata, promocija knjiga i neizostavna druženja s umitnicima. Pridstave su se izvodile u Pozorištu „Kosztolányi Dezső", Narodnom pozorištu i Dičijem pozorištu, a Festival je otvorila nova produkcija **Jožefa Nađa**, pridstava pariske trupe Atelje 3+1 pod nazivom „Pun misec".

Trodnevna Međunarodna stručna konferencija na Paliću

Društvo novinara Vojvodine organizovalo je na Paliću trodnevnu Međunarodnu stručnu konferenciju „Lokalni i regionalni mediji – uloga, iskustva i perspektive."

Prvi dan konferencije započo je svečanim otvaranjom u Velikoj vićnici Varoške kuće. Pozdravne riči uputio je **Petar Kočić**, pridsidnik Društva novinara Vojvodine koji je dao svoju ocinu o poziciji lokalni i regionalni medija:

– Uzrok lošeg položaja lokalni i regionalni medija nalazi se u onom insistiranju da se država istisne iz medijske sfere, s obzirom na to da lokalni i regionalni mediji bukvalno nemaje šta tražit na tržištu oglašivača, oni nemaje dodatne mogućnosti, dodatne izvore finansiranja ko što to imaje mediji s nacionalnim pokrivanjom i to je glavni uzrok lošeg položaja medija. S druge strane i aktuelna sistemska rišenja bukvalno ne pogoduju opstanku regionalni i lokalni medija. Tu sad postoje različita svitska iskustva. Nika ćemo čut danas ode.

U sklopu konferencije dodiljena su najveća priznanja Društva „Zlatno pero" radijskom novinaru **Dragiši Petroviću**, i pridsidniku Saveza novinara Rusije **Vladimiru Genadijeviču Salavjovu**. Kako je Dragiša Petrović kazo, počastvovan je nagradom jel ona potiče upravo od novinara:

– Ovo visoko priznanje dodiljivaje novinari, a kada novinari svojim kolegama daju taka priznanja i oni odluče i procine da su ti novinari zaslužni za štogod, onda je to zdravo važno. Četrdest godina profesionalnog rada nataloženo je mnogim iskustvima i mislim da smo sad u situaciji branit svim sridstvima, naravno onima koja su pridviđena novinarskim pravilima, novinarstvo.

Konferencija je okupila 45 novinara iz naše zemlje, al i Rusije, Bugarske, Slovačke i Mađarske. Zbog dugogodišnje saradnje, u ime Saveza novinara Rusije, zlatna medalja koja nosi simboličan naziv „Čast, dostojanstvo i profesionalizam" uručena je pridsidniku Društva novinara Vojvodine, Petru Kočiću.

Obalazak početka radova na izgradnji ambulante na Paliću

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** obašo je u petak, 29. novembra radove na izgradnji zdravstvene ambulante na Paliću, u ulici Bohinjska bb.

Gradonačelnik je ovom prilikom podsitio na hronologiju vezanu za ovaj projekat:

– U toku 2020. godine urađen je projekat, zatim 12.10.2020. je ishodovana građevinska dozvola. Pribavljali smo sridstva i sprovodili proceduru javne nabavke. Nakon okončanja svi postupaka u sprovođenju javne nabavke potpisan je ugovor sa renomiranom subatičkom kompanijom „Javornik d.o.o." u vridnosti 91 milion 631 hiljada 733 dinara. Radovi se izvode na parceli od 3.495 kvadratni meteri, a bruto površina objekta u osnovi je 517,90 kvadratni meteri. Objekat će bit prizemni sa svom kompletnom pratećom infrastrukturom i pristupnom saobraćajnicom. Do sad je na objektu urađeno dosta, izliveni su svi temelji i jedan dio betonske podne ploče, sada se rade noseći zidovi. Tu će bit smišteni doktori opšte prakse sa osobljom koje zahtiva ovu vrstu rada, a ode će se ličit građani ovog dila varoši sa okolnim misnim zajednicama i to je objekat primarne zdravstvene zaštite – istako je gradonačelnik.

K. S.

In memoriam

Prof. dr Dragoljub Petrović

(1935-2024)

Preminio je prof. dr Dragoljub Petrović (1935-2024), ugledni srpski lingvista, srbista, dijalektolog, fonolog i univerzitetski profesor – saopštila je Matica srpska u Novom Sadu.

Diplomiro je, magistriro i doktoriro na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, di je provo svoj radni vik pridavajuć Dijalektologiju i Fonologiju srpskohrvatskog, odnosno srpskog jezika.U više navrata bio je direktor el pomoćnik direktora Instituta za južnoslovenske jezike, odnosno šef Odsika za srpski jezik i lingvistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

Imo je plodnu karijeru, ostavio je iza sebe velik broj kapitalni radova, nagrađivan je značajnim priznanjima u oblasti u kojoj se istico, a velik doprinos je dao u izradi dva izdanja „Ričnika bački Bunjevaca".

PUT DO KVALITETNOG ČASA KROZ PRIMERE IZ PRAKSE

Unapređenje rada u nastavi

Kako bi svoje znanje dici što bolje prineli i pridavači su u obavezi svoje znanje unapređivat. U tim nastojanjima im koriste i seminari, al i stručna usavršavanja. Tim metodama se vode i u bunjevačkoj zajednici, pa je tako održano Stručno usavršavanje nastavnika izbornog predmeta Bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture - Put do kvalitetnog časa kroz primere iz prakse.

Kroz pridavanje koje je vodila **Mirjana Savanov**, savitnik-spoljni saradnik za izborni predmet Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture, al i naš prvi sagovornik, obrađene su teme „Nastavnik – refleksivni praktičar", „Vridnovanje časa iz ugla propisa", „Vridnovanje kvaliteta časa u praksi škula (direktor, stručni saradnik , nastavnik)", „Primeri iz prakse – ostvarenost pokazatelja kvaliteta", a bilo je vrimena i za diskusiju.

– Cilj ovog stručnog usavršavanja je unapređivanje kompetencija nastavnika i unapređivanje same nastave bunjevačkog jezika. Kod nastavnika želimo probudit i želju za priispitivanjom sopstvene prakse kroz niz tehnika s kojima će bit upoznati. Oni će imat priliku vidit primere iz prakse koji su dokazi za pokazatelje koji se nalaze u oblasti kvaliteta nastave i učenja – divani Mirjana Savanov.

Kako divani naša sagovornica ideja je da se nastavnicima pruži što više primera iz prakse.

– U nastavnom procesu nastavnici se vode standardima koji imaje svoje pokazatelje, odnosno indikatore, koji su veoma stručno napisani, dosta zahtivni. Svi mi to razumimo, al dobro dođe nastavniku da dobije konkretan primer iz prakse koji posli mož primenit u svom radu i unapridit svoj rad.

Svaka podrška i razmina iskustava su od velikog značaja za pridavače, potvrđiva i naša sagovornica.

– Kolega je naš kritički prijatelj. Ako smo odgovorni možemo unapridit naš rad, pogotovo ako smo otvoreni za razminu iskustava i ideja. Dobro je kad nuz sebe imamo kogagod koji je stariji od nas, el ko ima više radnog iskustva i ko nam mož kazat šta je ono na šta tribamo obratit pažnju. Upravo su danas nastavnici bili potaknuti na razmišljanje dal su na početku svoje karijere imali kogagod nuz sebe ko im je kazo štogod što tad nisu znali, a dobro bi bilo da jesu, i šta je to što bi dobro bilo kazat mladom nastavniku kako bi dobro radio svoj posо.

Mirjana Savanov

Med onima kojima je ovo usavršavanje bilo od koristi bila je i **Sanja Saulić** koja od ove škulske godine pridaje bunjevački u Osnovnoj škuli „Matija Gubec" u Tavankutu i Osnovnoj škuli „Sveti Sava" u Šandoru.

– Značе mi ovake prilike, pogotovo zato što sam početnik i što znam da je koleginica Mirjana Savanov izvanredan pedagoški radnik. Cigurna sam da sam štogod novo i kvalitetno naučila i nadam se daljoj lipoj saradnji, obukama i napritku u ovom poslu. Utisci koje nosim sa časova bunjevačkog su lipi, časovi su interesantni. Časovi su, u odnosu na druge, malo opušteniji, nema ocina, ostvariva se bliskiji kontakt s učenicima. Ima dosta interakcije, dica vole radionice, vole kad učestvuju i nastavi.

Jadranka Tikvicki je pridsidnica Odbora za obrazovanje u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine, al i pridavač bunjevačkog. Kako ističe, ovaka okupljanja su značajna.

– Svim pridavačima ovaka okupljanja baš značе i žao mi je što je prošlo dosta vrimena dok se nismo ovako okupili. Dolazila nam je savitnica na sastanke Odbora za obrazovanje i Aktive učitelja, al je sad ovo od velike koriste za sve pridavače. Imamo inače i druge seminare, al ovaki vidovi obuke nose konkretne informacije i primere iz prakse, pa i priliku da iskustva razminemo jedni sa drugima – ističe Jadranka Tikvicki, pa dodaje da decembar nosi nove izazove za dicu:

– Imaćemo prigodne radionice, nji dica tradicionalno čekaje. Škule se priključivaje raznim aktivnostima, posićujemo se i naše ustanove kulture. Tako radimo u osnovnim škulama, dok ima nove dice u sridnjim škulama koja rado dolaze na nastavku bunjevačkom. Interesuju se za nas i druge zajednice, žele se upoznat s našim aktivnostima...

Predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture slušaje đaci u subatičkim osnovnim i sridnjim škulama, ko izborni, odnosno ko fakultativni.

N. S.

PRIDSTAVLJEN IDEALAN ČAS BUNJEVAČKOG

Kroz interakciju do rišenja

Dica koja pohađaje bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture u Osnovnoj školi „Majšanski put" imala su priliku iskusit kako izgleda nov pristup pridavanju ovog predmeta. Novi pristup ogleda se u napridnijim pedagoškim metodama za motivaciju đaka, ko i interaktivnim sadržajima na pametnoj tabli na kojoj dica često i zajednički mogu doć do pravog odgovora.

Čas je realizovan s đacima niži razreda, po principu slučajnog izbora, a pridavač je bila **Mirjana Savanov**, savitnik – spoljnji saradnik za bunjevački jezik. Kako sama kaže, ovaj čas dilimično je povezan i sa stručnim usavršavanjom pridavača bunjevačkog, koje je također nedavno održano pod njezinim vodstvom.

Mirjani Savanov asistirala je učiteljica **Emina Ivković Ivandekić**, pomažuć joj oko tehnički aspekata pridavanja. Času je prisustvovala i učiteljica **Sanja Saulić**, u svojstvu stručnog usavršavanja.

Dica su na ovom idealnom času bunjevačkog mogla proširit svoje znanje iz tipova ričenica, kroz praktične primere i kvizove prilagođene njevom uzrastu. Motivisanost đaka bila je na visokom nivou, pa je ovaj čas bio dobar nagovištaj kako bi ubuduće tribali izgledat časovi bunjevačkog za svu dicu koja ga pohađaje.

O prirodi novog pedagoškog pristupa časovima bunjevačkog divanila je Mirjana Savanov.

– Cilj ovake nastave je bio da obradimo ričenice, ko i da u realizaciji ove nastave pokažemo interakciju s učenicima, da se pokaže njeva međusobna saradnja u potragi za rišenjima. Oni su zadate ciljove ovom prilikom ostvarili i stekli su određeno znanje. Tip ovog uglednog časa bio je radna nastava, kroz praktični rad.

O tom na koji način će joj ova pridavanje bit od koristi u daljem radu s dicom, pripovidala je učiteljica Sanja Saulić:

– Do sad sam pridavala srpski jezik, svakako da postoji velik broj sličnosti, al bunjevački također ima i nike svoje specifičnosti. Uopšte, od pomoći su ovaki časovi u ostvarivanju ciljeva. Ovo je bio dobar prikaz kako jedan čas bunjevačkog triba izgledat i šta sve triba ispunit, u saradnji s dicom.

Svoje utiske po okončanju časa s nama je podilila i Emina Ivković Ivandekić, pridavač bunjevačkog jezika.

– Konkretno, meni će ovo iskustvo tušta značit. S obzirom na to da sam nova u svemu ovom, a koleginica Savanov je nesebično podilila svoje bogato iskustvo u pridavanju, tako da će mi to baš bit od pomoći. Teško je osmislit nastavu koja će zainteresovat đake četri različita nivoa osnovnog obrazovanja, tako da će iz tog aspekta ovo pridavanje također bit korisno.

Đaci su usvojeno znanje s uglednog časa bila u mogućnosti provirit već na slidećem redovnom času bunjevačkog.

T. K. M.

BUNJEVAČKA KULTURA KO DIO NARODNOG FOKLORA SRBIJE

Fokus na bunjevačku nošnju

U okviru programa „Bunjevačke matice”, a kroz saradnju s dicom koja u sridnjim škulama pohađaje predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, realizovan je projekat „Bunjevačka kultura - dio narodnog folklora Srbije”, a rič je već o trećoj godini kako se ovaj projekat realizuje.

Ove godine fokus je bio na bunjevačkoj narodnoj nošnji, a istraživanje đaka okončano je kroz zanimljiv video materijal koji je, kako ističu dica i njevi pridavači, korištan u cilju približavanja mladi Bunjevaca tradiciji.

Jadranka Tikvicki

– Teme za ovogodišnji film smo sami smišljali, odnosno, pridlog je stigo od dice. Med njima ima i dice koja su već četvrti razred i njeva želja je bila da obuku narodnu bunjevačku nošnju i iz te želje je stigla ideja da to bude upravo film o elementima bunjevačke nošnje – divani **Jadranka Tikvicki** koja pridaje bunjevački, kako osnovcima, tako i sridnjoškulcima, al je ona i pridsidnica Odbora za obrazovanje u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine.

Ovaka forma je bliska dici, pogotovo jel se mož brzo podilit priko društveni mriža.

– Društvene mriže jesu ono što doprinosi popularizaciji ovakog načina rada, al virujem i da bi dice bilo više na časovima bunjevačkog kad bi ovaki projekata bilo više. Jer, nama je neophodno da se slobodno divani o Bunjevcima, da naša dica vide kako su Bunjevci prisutni u svim društvenim sferama, ne samo naši mladi Bunjevci, neg i dica i mladi iz drugi zajednica. Imamo sad jedan ovaki projekat, pa se trudimo uradit ga što bolje možemo i s tušta pažnje.

Ovaj projekat, ko i druge aktivnosti s dicom, od velike su koristi u cilju popularizacije nastave na bunjevačkom.

– Dice iz godine u godinu ima više. Da je lako radit, pa i nije. Jel, dici triba ponudit štogod što je interesantno kako bi ona odabrala baš ovaj predmet i naredne godine. Ono što je neprocinjivo, a to bi naša zajednica tribala vridnovat, jeste da se dica na ovaj način druže, međusobno se povezivaje i to su prijateljstva dica koja ne iđu u istu škulu nit žive u istom dilu varoši. To je ono što našoj zajednici fali, jel malo je kulturno-umitnički društava koja su čisto bunjevačka. Ovo je, zato, vid okupljanja naše dice na jednom mistu.

Tanja Stantić i Martina Marton

Martina Marton je rado učestvovala u pripravljanju filma, a ima samo riči fale za rad s drugarima.

– Nije mi prvi put da snimamo film i sve je bilo savršeno. Druženje sa prijateljima je najbolji dio svega, ko i rad s našim profesorkama. Naučila sam dosta oko nošnje, koji su dilovi, kako se šta oblači i nosi. Nije mi bilo prvi put da se obučem u nošnju, al sam sad imala prilike naučit više o detaljima, načinu nošenja i čuvanja bunjevačke nošnje. Jedan film je gotov, a već imamo ideje šta radit dalje. Možda bi se mogli malo više bavi istorijom Bunjevaca, al i kako da mladi Bunjevci niguju svoje poriklo u skladu s modernim vrimenom.

Nuz časove bunjevačkog je već godinama i **Tanja Stantić**, prvo u osnovnoj, a sad već u trećem razredu sridnje škule.

– U osnovnoj školi smo se više bavili običajima i književnim dilima prilagođenim deci, poput pismica i narodni pripovitki, dok je sridnja škula posvećena daljem unapriđenju znanja o običajima Bunjevaca, al i o istoriji naše zajednice. Saznala sam dosta novi i interesantni podataka o Bunjevcima, dosta onog što nisam znala u osnovnoj škuli. Tri godine već učestvujem u ovakim projektima i već smo se navikli jedni na druge. Dobro sarađivamo, dobro se kombinujemo, dopunjavamo, svako da svoj dio i kad se to sve sastavi, onda ispadne jedan dobar film. Drago mi je što sam učestvovala u nastanku ovog filma, al mi je pridstavljalo i čast obuć narodnu bunjevačku nošnju, pogotovo onu prvu koju su u Kulturno-umitničkom društvu „Aleksandrovo” pripravili kad su počeli radit. **N. S.**

14. FESTIVAL NAUKE „FIZI BIZI FEST”

Vasiona i mi – tema Festa

U organizaciji Centra za razvoj obrazovanja „Planeta” i Fondacije Gimnazije „Veljko Petrović” Sombor, u Sridnjoj tehničkoj škuli u Somboru otvoren četrnajsti „Fizi bizi fest” – naučno-edukativna manifestacija u kojoj glavnu rič imaje naši mladi osnovci, sridnjoškulci i studenti i nastavnici Pedagoškog fakulteta u Somboru.

Ovogodišnji Festival okupio je više od 260 učesnika iz osnovni i sridnji škula, ko i sa pojedini fakulteta, kako iz Sombora i tako i iz drugi varoši (Beograd, Novi Sad, Kovin, Stara Pazova, Niš...) i regiona. Učiteljica Blanka Lazić i njezini učenici trećeg razreda OŠ „Avram Mrazović” u Somboru pripravili su program svečanog otvaranja, u ime škule – domaćina obratila se direktorica **Suzana Vukićević**, a Festival je proglasila otvorenim koordinatorka **Ena Stojković**.

Pripravljene su dvi naučne postavke, jedna iz oblasti društveni, a druga iz prirodni nauka.

– Ove godine, u Sridnjoj tehničkoj škuli, okupila nas je ljubav i zainteresovanost za nauku! Održan je „Fizi bizi fest 14”, festival nauke, al i festival znanja, dobre zabave i druženja – istakla je **prof. dr Marija Bošnjak Stepanović** i objasnila kako su osmišljena ovogodišnja naučno-popularna pridavanja koja je sa svojim saradnicima pripravljala i birala.

– Tema ovogodišnjeg „Fizi bizi festivala” je „Vasiona i mi”. Nadenili smo joj različita imena (svemir, kosmos, vasiona el univerzum) i postavljamo sebi i drugima brezbroj pitanja, od koji su mnoga još uvik brez odgovora. Kako je nastala? Koliko je velika vasiona? Dal je jedna, el ima više? Kako su nastajali hemijski elementi? Dal u njoj postoje još kaki oblici života? Kako oni izgledaje? Dal postoji vanzemaljska inteligencija? Dal ćemo nji mi el kaki budući naraštaji Zemljana, sustrit? Kako bi taj susrit mogo izgledat? Šta je SETI? Pitanja večita, viđenja i ideje raznolike, a nauka nas polagano i temeljno približava odgovorima. Na sva ova i slična pitanja i nedoumice, koja u nama izazivaju fascinaciju al i nemir, mi smo, nuz dicu i studente, potražili odgovore.

Marija Bošnjak Stepanović sa saradnicima

Ko uvod u „Fizi bizi fest”, na dičijem odiljenju Varoške biblioteke „Karlo Bjelicki”, promovisana je knjiga „Alhemija bombe” autora **Slobodana Bubnjevića**, naučnog novinara i pisca.

U radu komisije za ocinu učenički naučno-istraživački radova, na ovogodišnjem „Fizi bizi fes-tu” učestvovale su **prof. dr Gordana Kozoderović, prof. dr Nataša Branković** i **doc. dr Olja Maričić**. Prvo misto osvojio je **Vuk Babić** učenik 7. razreda (OŠ „Ivo Lola Ribar” Sombor; nastavnik Davor Babić), drugo misto – tim učenika 8. razreda u sastavu **Staša Matin, Lana Milošević** i **Mihailo Đinić** („OŠ „Bratstvo-jedinstvo” Sombor; nastavnica Sonja Jurković Lutkić), dok je treće plasirana bila takođe učenica 8. razreda **Staša Matin** (OŠ „Bratstvo-jedinstvo” Sombor, nastavnica Milica Ižipac).

Med eminentnim pridavačima (**dr Aleksandar Bogojević** – Institut za fiziku u Beogradu, **prof. dr Dušan Mrđa** – Prirodno-matematički fakultet u Novom Sadu, **Josip Aladić** – Radio-klub „NikolaTesla” Sombor i **Danijel Markić, Mirna Stojanović** i **Mirko Ožvat** - Tehnička škula „Ruđer Bošković” Vinkovci), bio je i **akademik Ivan Gutman** koji je mladima približio temu hemijskog sastava svemira di je u uvodnom dilu podsitio na hemijske elemente, strukturu atoma i atomskoj jezgra.

– U svemiru od hemijski elemenata ima najviše vodonika (90%) i helijuma (10%) a ostali su neznatni. Osnovni proces koji se izdešava u vezi ovi elemenata je pritvaranje vodonika u helijum što se događa u zvizdama – istako je Gutman u najavi svojeg naučno-populanog pridavanja.

„Fizi bizi fest” je tradicionalni naučno-popularni događaj koji promoviše nauku med dicom i mladima. On je misto okupljanja talentovane dice i mladi, ko i stručnjaka koji se aktivno bave naukom, a podržan je od strane Varoši Sombora i Centra za promociju nauke i Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu AP Vojvodine.

R. P.

U MALOJ BOSNI ODRŽANA TRADICIONALNA „IZLOŽBA BOŽIĆNJAKA”

Tradicija se čuva u porodici

Tradicija se već dobro zna – prva nedilja Adventa rezervisana je za „Izložbu božićnjaka” koja se već više od dvi decenije održava u Maloj Bosni. Iza organizacije stoji Udruženje građana „Bunjevačka vila”, a prisutni u Domu kulture u ovom mistu mogli su vidit dvadesetak božićnjaka, al i brojne druge eksponate koji najavljivaje da nam je Božić sve bliži.

Da je ovo već tradicija koju ne triba posebno najavljivat potvrđiva i **Nela Ivić**, pridsidnica UG „Bunjevačka vila”.

– Ove godine skoro da nije ni tribalo posebno zvat učesnike, oni se već sami interesuju tokom novembra i prijavljivaje se za učešće na našoj izložbi. Ima izlagače koji su s nama niz godina, al uvik nam dođe i kogod nov. Ove godine se s dva božićnjaka tako pridstavilo i Udruženje „Tahles” čiji su najmlađi članovi oplemenili prigodan program – divani naša sagovornica, te dodaje da je najvažnije da se tradicija čuva i prinosi na generacije koje dolaze:

– I u škulama je dosta tog urađeno, bilo je prijašnji godina dosta radionica, učiteljice su to dobro savladale, pa tradiciju lipo prinose na dicu. Tako ove godine imamo i božićnjak koji je dilo dice iz OŠ „Ivan Milutinović”, dice koja u škuli uče bunjevački. Trudimo se održat tradiciju, a ono što je najbitnije, da i mlađe generacije savladaje pravljenje božićnjaka. Nismo planirali da ovo bude takmičarskog karaktera, jel ni nema baš tačni pravila u smislu kako triba izgledat jedna figurica. Zna se, naravno, da božićanjak mora imat Isusa, Blaženu Divicu Mariju i Svetog Josipa, a već nji mož napravit na razne načine. Bitno je da božićnjak ima pet cvatova, pet ovčica i pet ptičica, a dalje je sve stvar kreativnosti i inspiracije onog ko radi božićnjak.

Jedna od žena koja je pokazala kako pravi božićnjak bila je i **Marica Miler**, a nema božićne trpeze brez božićnjaka.

Milanka Kostić, članica Varoškog vića Subatice, i Nela Ivić

– Počela sam pravit božićnjak kad sam se udala, učila sam malo od mame, malo od svekrve, a dosta sam i sama. Tako je i najbolje, štogod ti pokažu, a štogod sam naučiš. Za božićnjak triba brašna, mlika, soli, kvasa, šećera i ulja – i figurice. Figurice koje mećemo na božićnjak pravimo prija, kako bi se one osušile. Volimo svi u porodici Božić i božićne praznike. Imam šest unučadi i svi vole te prave bunjevačke običaje. Jedva čekaje da dođe Badnji dan, onda pomognu kitit granu. Onda bude pravi Božić, kako i triba.

Organizatori su se postarali da gosti mogu vidit i razne dekoracije prigodne nastupajućim radosnim danima, a kako ističu u UG „Bunjevačka vila” ima oni koji dolaze već dvadeset godina, a ima i novi izlagača.

Med novim dekoracijama bile su i kućice koje je pripravila **Radica Puškić**.

– Uživam dok radim dekoracije koje će ulipšat komegod božićne praznike, a opridilila sam se za kućice koje su dio zimskog aranžmana. Pravim ji od stirpora, rad na jednoj traje nikoliko dana, jel se i radi u više faza.

Dica iz UG „Tahles” prikupljala su sridstva za Omladinski klub, a med njima su utiske podilili **Pavla** i **Stefan Poljaković**.

Gabrijela Diklić

– Svake godine rado učestvujemo na izložbama koje organizuje „Bunjevačka vila”, a ove godine smo pripravili vinčiće, zvončiće, razne dekoracije, poput magneta, a imamo i meda. Sve je to na temu Božića, a ovo smo radili na radionicama koje su bile zanimljive. Čekamo Božić, jel je to vrime kad je porodica na okupu.

Izložbu je prigodnom recitacijom koja najavljiva Materica otvorila pisnikinja **Gabrijela Diklić**. **N. S.**

U OŠ „IVAN MILUTINOVIĆ” U MALOJ BOSNI PRIPRAVLJALI SU BOŽIĆNJAK

Čekanje nuz kreativnost

Božiću se radujemo svi, a najvećma dica, pa i ne čudi da su upravo najmlađi najsrićniji kad odbrojavaje koliko puti triba spavat dok ne bude Božić. A vrime do Božića će najbrže proć nuz kaku kreativnu zanimaciju, pa još ako je ona u vezi s tradicijom – onda je to pravi pogodak.

Tim se upravo rukovode u Osnovnoj škuli „Ivan Milutinović”, a u škuli u Maloj Bosni iz godine u godinu organizuju radionice izrade božićnjaka.

– Svake godine, krajom novembra el početkom decembra organizujemo časove na kojima imamo radionice za izradu figurica za božićnjak. Pripravljamo se i za „Izložbu božićnjaka” koja se već niz godina održava u Maloj Bosni. Dica su se oprobala u izradi figurica, lipo su se pokazala, a i njeve figurice su završile na božićnjaku, odnosno na izložbi. Naši mali đaci su zdravo ponosni kad vide da su i njevi radovi na izložbi, a svakako rado učestvuju u ovakim časovima. Srića i radost se vide na njevim licima – divani učiteljica **Tatjana Šipoš Stantić**.

Prija je bio običaj da starije žene koje su već godinama pravile božićnjak podile svoje znanje s najmlađima i s pridavačima, a godine rada su učinile da se božićnjak pravi u sve više porodica i da se znanje raširilo.

– Na početku smo imali u gostima mentore radionica, tu su bili ljudi iz zajednice koji su pokazivali kako se izrađivaje figurice za božićnjak, al ova dica, koja su se već sustrila s ovim izazovima, imaju već dosta znanja, a i njevi radovi pokazivaje koliko su napridovali.

S **Magdalenom Merković** i **Andreom Kujundžić** smo još jedared provirili znanje – šta mora bit na božićnjaku, šta se najčešće meće, a šta baš i ne.

– Na božićnjaku moraje bit ružice, ovčice, ptičice, naravno, Isus, Blažena Divica Marija i Sveti Josip. Po običaju na božićnjak se ne meće konj, jel postoji legenda po kojoj nije tio ponet trudnu Mariju iako ga je ona zamolila. Magarac je, s druge strane, oma pružio pomoć Mariji, pa je onda i magarac poželjnja životinja na božićnjaku – divani Magdalena, a Andrea dodaje:

– Učili smo da, osim osnovni elemenata, mož bit razni domaći životinja koje su ljudi imali na salašima, a često je na božićnjaku i zvizda repatica.

Da je dičiji božićnjak baš lipo ispo moglo se vidit i na „Izložbi božićnjaka” u Maloj Bosni.

N. S.

U BUNJEVAČKOM KULTURNOM CENTRU „BAJMAK” UVIK RADO UKLJUČIVAJE DICU

Radost na svakoj čestitki

U Bunjevačkom kulturnom centru „Bajmak” u svoj rad uvik rado uključivaje i najmlađe, al i niguju dobru saradnju s Osnovnom škulom „Vuk Karadžić” di đaci pohađaje časove bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture. Jedna od omiljeni aktivnosti je ona kad se radi sa slamom, a kad se od zlata ravnice pripravljaje čestitke za Božić – užitak je još veći.

– BKC „Bajmak” već šestu godinu organizuje „Multikulturalne dičije likovne radionice u tehniki slame”. Ove godine smo imali ograničena sridstva, pa smo imali manje aktivnosti u ovoj oblasti neg raniji godina. Ipak, smogli smo snage i snašli smo se napravit lipe božićne i novogodišnje čestitke. Radovi dice biće izloženi na našoj „Božićnoj izložbi”, a moždar će baš na njima kogod poželit komegod srićan Božić – objašnjava **Branko Pokornić**, počasni pridsidnik BKC „Bajmak”.

Dici je o radu sa slamom na časovima divanila učiteljica **Svetlana Mormer**, ona im je i pokazivala kako se od ovog prirodnog materijala mogu napravit prilipa dila, a prava podrška je stigla od slamarskog umitnika iz Lemeša **Stipana Budimčevića**.

– Rad s dicom je posebna inspiracija, s njima je uvik zabavno radit. Sve ji zanima i interesuje, a onaj ko se zainteresuje za sla-

marstvo mož lipo i napridovat. Posebno uživamo kad radimo štogod što je u vezi s velikim blagdanima, ko što su Božić i Uskrs. Dica vole ovake prilike da im kogod štogod pokaže, al i da oni sami štogod ovako naprave.

Male ruke dice, brez ozbira na uzrast, bile su jednako vridne, ko što je i dičija mašta jednako neograničena.

– Bilo mi je baš interesantno jer inače volim kreativne radionice i zanimljive časove. Pravili smo čestitku na kojoj su grančice od jelke, svića, zvonce. Teško je praviti stvari od slame, al kad se nauči, onda iđe brže i lakše – divanila je **Milica Orčić**, dok je **Miloš Antal** već iskusan što se slamarski radionica tiče:

– Prvo smo počeli radit perlice, a posli smo radili slike salaša, dok smo lane počeli dodavat i životinje. Najviše volim kad pravim kuće, salaše i životinje, to me privlači. Najviše volim kad imam priliku radit kojikake detalje. To je zahtivno, ali je i zanimljivo.

Najmlađi učesnik bio je osmogodišnji **Andrija Rotflug**. To što je bio najmlađi nije mu pridstavljalo problem napravit baš ono što je zamislio – čestitku za Božić koju će poklonit mami.

– Najviše mi se svidilo kako su svi pravili od slame čestitke i to što se od slame mož svašta opravit. Probo sam i ja, napravio sam čestitku, sa zvoncima, poklonima i svićom, grančicama i ukrasima s jelkom.

Iz BKC „Bajmak" dodaju kako će tradicionalnu „Božićnu izložbu" svečano otvorit u sridu, 11. decembra, u 17 sati, u prostorijama Misne zajednice „Bajmak". **N. S.**

TREĆI „KATOLIČKI BAL" U ČONOPLJI

Okupljanje svi generacija

Treći „Katolički bal" održan je u Čonoplji, 16. novembra, u organizacije Župne zajednice Župe Svi sveti. Domaćice ovogodišnjeg bala bile su članice Seoskog udruženja „Jesenja ruža" nuz svesrdnu pomoću župnika **vlč. Lasla Hajdua**.

Tema ovogodišnjeg „Katoličkog bala" bila je, po zajedničkoj želji i izboru članica udruženja organizatora – „Nostalgija". Upravo tim povodom, tokom večeri plesali su se, osim tradicionalni narodni igara i plesova, i plesovi koji su goste vraćali u kaka davna prošla vremena.

Osim virni čonopljanski gostivi, Bal su positili i prijatelji iz Lemeša i Sombora ko i pridsatvnici Udruženja građana „Bunjevačko kolo".

Kako je postala tradicija da program katolički balova jednako čine i odrasli i dica, i ove godine su se najmlađi priključili s lipim programom. Naime, dica, članovi sekcije kojom rukovodi **Ana Marija Bošnjak**, osmisli su mali igrokaz

ko parodiju na stari, kultni mađarski film. Rič je o mlađoj grupi mali glumaca osnovnoškulskog uzrasta koji su zdavo virno pripravili i odradili svoje glumačke zadatke pa zaslužili i velike aplauze.

– Naša mlađa glumačka sekcija s kojom smo izašli na Bal broji desetak članova. Mladi glumci se okupljaje jedared nediljno kad se dogovaramo, pripravljamo i probamo naše male pozorišne pridstave. Tako smo za ovaj Bal osmislili manju pridstavu, a već za decembarsko humanitarno veće, manifestaciju koja će bit održana 6. decembra, pripravljamo, sa starijom grupom, pridstavu od dva čina pod imenom „Rekli su da je vila prazna". Kako i samo ime večeri pokaziva, naša dica će glumit, a prilog od ulaznica će bit usmiren u humanitarne svrhe. Naime, namina prikupljeni nov-čani sridstava jeste kupovina no-vog ozvučenja za našu crkvu! – najavila je Ana Marija Bošnjak, ru-kovodilac dičije i omladinske sekcije pri Župi.

Da su mladi čonopljanski glumci zdravo vridni potvrdila nam je Ana Marija i najavom učešća na smotri Betlehemski igara koje se pripravljaje uoči Božića.

I ove godine, nuz svesrdnu pomoć sponzora, za treći „Katolički bal" je pripravljena bogata tombola, a glavna novčana nagrada pripala je jednog starijoj čonopljanskoj gospođi. S novčanim sridstvima od tombole započeta je akcija prikupljanja novaca koji iđu u fond za kupovinu novog ozvučenja za seosku crkvu.

Gosti „Katoličkog bala" imali su samo riči pofale za dobru organizaciju, dekor sale i aranžmane ko i za pribogatu i ukusnu večeru i kolače. Za dobar muzički štimung potrudili su se muzičari „Čantavirski momci".

R. P.

ADVENTSKI VAŠAR ODRŽAN U SOMBORU

Zajedno se raduju Božiću

Adventski vašar 2024. održan je poslidnjeg novembarskog dana, uoči početka vrimena Došašća. Četvrti po redu „Adventski vašar" koji zajednički organizuju četri udruženje s nacionalnim pridznakom u Somboru – Nemačko udruženje „Gerhard", Udruženje građana „Bunjevačko kolo", Mađarska građanska kasina i Hrvatsko kulturno-umitničko društvo „Vladimir Nazor", održan je u fiskulturnoj sali OŠ „Bratstvo-jedinstvo" u Somboru.

U svojem pozdravnom obraćanju na četri jezika podpridsidnica

Arsen Mijatović

UG „Bunjevačko kolo" **Aleksandra Medurić Kalčan** iskazala je dobrodošlicu učesnicima i gostima „Adventskog vašara".

– Četvrti put u ovom viku susrićemo se na „Adventskom vašaru", sajmu topli želja i radosti da nuz slatke mirise medenjaka, kuvanog vina i ostali đakonija, u sjaju svečani treperavi svića nuz koje se naslućivaje obrisi slamarski čestitki. Slavimo ulazak u Advent, dane priprave za Božić i dolazak Isusa Krista – istakla je Medurić Kalčan i dodala da „nije slučajno što smo ko bunjevačka zajednica prihvatili prijateljski pruženu ruku iz OŠ „Bratstvo-jedinstvo" jel je i njeva želja da nam ustupe ovaj divni prostor što divani o ljubavi i zajedništvu i onom što sve nas poveziva u ovoj zelenoj varoši na severu Bačke".

Nakon obraćanja pridstavnika sve četri nacionalne zajednice – **Arsena Mijatovića**, člana UO UG „Bunjevačko kolo", **Josipa Slakoa**, pridsidnika Mađarske građanske kasine, **Tomislava Vukovića**, pridsidnika HKUD „Vladimir Nazor" i pridsidnika Udruženja Nemaca „Gerhard" **Petra Ranga** manifestaciju i domaćine i goste je pozdravio i dekan somborski **vlč. Josip Štefković** obraćajuć se na tri jezika ričima ljubavi i topline citirajuć tekst **Ivana Antunovića**.

Kako je domaćin ovogodišnjeg vašara UG „Bunjevačko kolo", prigodan program prilikom otvaranja manifestacije bio je obilužen bunjevačkim igrama i nošnjama koje su svojim nastupom doneli članovi GKUD „Ravangrad", ko i prilipim božićnim i varoškim pismama u izvođenju **Ive Čičovački** i **Zorane Iđuški** nuz pratnju **Nikole Čuture** na klaviru. Program je ulipšalo izvođenje poznati kompozicija na trubi koju je sviro **Nenad Gvozdenac** i horski nastup „Alte Kaneraden" (nemačke zajednice iz Osijeka) i „Drei Rosen" (Udruženja Austrijanaca i Nemaca iz Vukovara).

Priko pedest izlagača iz Sombora, Čonoplje, Lemeša i drugi mista šire okoline pokazalo je na svojim štandovima maštovitost, kreativnost i vištine kroz brojne božićne dekoracije, ukrasne predmete, aranžmane, ko i tradicionalne adventske vince i prikaze betlehemske štalice. I ovaj put maštovite slamarke „Bunjevačkog kola" su pripravile prigodne božićne čestitke, dok su članice BKC „Sombor-Čonoplja" pripravile obilje božićni tradicionalni kolača.

Tokom dana, kroz čaroliju „Adventskog vašara" prošlo je na hiljade varoščana i positilaca iz okolni mista koji su, sa šarenoliki tezgi u bogatsvu boja, mirisa i mašte poneli dio uvertire u božićne blagdane.

R. P.

KULTURNO-SPORTSKO DRUŠTVO „BUNJEVCI" U AUSTRIJI ORGANIZOVALO NOVA OKUPLJANJA

Vidimo se uskoro ponovo!

Iza nedavno osnovanog Kulturno-sportskog društva „Bunjevci" u Austriji, koje funkcioniše u Beču i okuplja Bunjevce, al i njeve prijatelje, je nikoliko programa zanimljivi bunjevačkoj zajednici.

Prija svega je to bilo „Bečko bunjevačko prelo", drugo po redu, koje je prošle godine i najavilo organizovanje Bunjevaca u Austriji, odnosno u Beču.

– Drago nam je što ste večeras ode s nama, da zajedno proslavimo jedan od četri nacionalna praznika Bunjevaca. Virujem kako ćemo ovo veče provest lipo, a pomoće nam u tom i gosti iz Tamburaškog ansambla „Rujna zora" i mladi iz Kulturno-umitničkog društva železničara „Bratstvo" koji će pridstavit tradicionalne bunjevačke igre. Fala svim naši gostima koji su zajedno s nama proslavili ovaj divan bunjevački praznik – poručio je **Erne Almaši**, pridsidnik Kulturno-sportsko društva „Bunjevci" u Austriji, te je u divanu za „Bunjevačke novine" dodo kako je posita bila za nijansu slabija neg lane, al je proteklo kako je i bilo planirano:

– Svako ko je želio učestvovat u očuvanju bunjevački običaja i tradicije bio je drag gost na našoj manifestaciji. Tako da smo, osim nas koji živimo i radimo u Beču, ovo veče proslavili i s gostima iz Subatice, pa i Pule.

Almaši priznaje kako je datum održavanja „Bečkog prela" malo neobičan, al da nije biran brez razloga.

– U februaru, tokom poklada, kad je i uobičajeno vrime za ovaka okupljanja, prela se već prave u Subatici i Somboru, i drugim mistima di ima Bunjevaca. Mnogi naši iz Beča tradicionalno i iđu na te proslave, pa smo onda tili da zajedno budemo na našem malo ranijem „Bunjevačkom bečkom prelu". Planiramo svakako od naredne godine „Dan Velikog prela", ko nacionalni praznik Bunjevaca, obilužavat ko jedan „Bunjevački bal" kojeg bi održavali na višem nivou – ističe Almaši te dodaje kako je ideja da programa bude više:

– Naša želja je da svakog miseca imamo kako dešavanje. Tako bi, nadamo se, zainteresovali naš svit u Austriji i privukli našem Udruženju nove članove.

Goste na ovom okupljanju Bunjevaca u Beču pozdravila je i **dr Suzana Kujundžić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Došli smo bit s vama, često smo tu, jel, kako svi znamo, voćka se zaliva dok se ne primi. Tu smo s vama dok god ne vidimo da ste dobro puštili korene, posli ćete vi već znat sami. Malo se šalimo, al smo i ozbiljni, tu smo za vas kako bi vas podržali, kako bi zajedno čuvali ono što je naše – što je bunjevačko. Fala našem domaćinu i njegovoj porodici, članovima Udruženja, svim gostima. Vidimo se na Prelu u Subatici! – istakla je pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

„Bečko bunjevačko prelo" održano je u subatu, 16. novembra, u restoranu „Markova koliba" u Beču.

N. S.

PLEMIĆKE PORODICE BAČKI BUNJEVACA

U Beču je u proteklom periodu pridstavljeno i izdanje „Plemićke porodice bački Bunjevaca" koje ko autori potpisivaje Milan Stepanović i doc. dr Atila Fajfer. Rič je o izdanju koje je svitlost dana ugledalo početkom lita, a iza dila stoje Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca" i Udruženje građana „Norma" iz Sombora.

Okupljenima u Beču obratio se i prvi autor Milan Stepanović koji je podilio utiske o svojem radu na stvaranju ovog izdanja koje ostavlja dubok trag i koje značajno osvitljava jedan izuzetno značajan period istorije Bunjevaca.

– Posebnu pažnju i napor autori su uložili u pronalaženje pouzdano tačni izvorni grbova bunjevački plemićki porodica, koji estetski otvaraje svako pojedinačno porodično poglavlje – divanio je na jednoj od svoji promocija Stepanović.

Kako se slaže i autor, ovo izdanje mož bit i dobra osnova za dalja istraživanja.

Promociji knjige prisustvovali su pridstavnici KSD „Bunjevci" u Beču koje vodi pridsidnik Erne Almaši, ko i, izmed ostali, i dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM.

USTANOVA KULTURE ART BIOSKOP „ALEKSANDAR LIFKA” UGOSTILA BUNJEVCE

Veče bunjevačkog filma

Ko dio svog programa koji je okrenut autorima iz lokala, u Ustanovi kulture Art bioskop „Aleksandar Lifka” priredili su veče bunjevačkog filma u okviru kojeg je prikazano najnovije ostvarenje koje izlazi iz produkcije Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak” – dokumentarni film „Žene Subatice, prve na pragu rodne ravnopravnosti”.

Rič je filmu koji je već pridstavljen, al svako novo prikazivanje donosi nove poglede na dio istorije koji je obrađen, podsića na zadatke koje ostaju novim generacijama, al i donosi nova javljanja porodica pet žena iz Subatice koje su junakinje ove pripovitke.

– Tema ima dosta, čitavo ovo područje nije do kraja istraženo. Muzej Vojvodine tu pridnjači, al trudimo se i mi u Subatici, jer su upravo žene iz Subatice dale velik doprinos razvoju puta rodne ravnopravnosti. Nakon što je film promovisan, javljaje nam se sugrađani, otkrivaje svoje poriklo, srodstva sa ženama koje smo pridstavili. Prikupićemo, čini se, dosta novi podataka, a ako bude novi momenata iz njevi života, sigurno ćemo moć film dopunit novim sadržajima – divani **Branko Pokornić**, autor filma.

Dani posli Prvog svitskog rata bili su značajni za živalj u Subatici, pogotovo za Srbe i Bunjevce koji su imali dobru saradnju.

– Malo se divani o formiranju narodni odbora Srba i Bunjevaca koji su radili na okupljanju građana kad je u pitanju pripravljanje terena za Veliku narodnu skupštinu. Bunjevci su u svemu tom imali veliku ulogu, prema do sad raspoloživim podacima. Jel, dobra volja narodna ovog područja je prisudila da ovi krajovi budu dio Srbije, odnosno Kraljevina SHS.

Autor filma je ponovo podvuko da se ovim ženama moramo odužit. Zna se najviše o **Mari Đorđević Malagurski**, dok su **Manda Sudarević, Katica Rajčić, Anastazija Manojlović** i **Olga Stanković** slabije poznate današnjim generacijama. One se moraje upamtit, jer su bile žene isprid svojeg vrimena.

– Poseban utisak je ostavilo to što su te žene, iako su bile iz ugledni porodica, škulovane, posvetile su se svom narodu. Bavile su se humanitarnim radom, učestvovale su u raznim akcijama pomoći stanovništvu. Pogovoto su se starale o ženskoj dici, pomagale su obrazovanje, pokazivale brigu za sirotiju čeljad. Ono što su radile, radile su svojom voljom. Često puta je tadašnja vlast proganjala ove žene, al svoj humanitarni rad nisu prikidale. Stvorit bolnicu od 200 kreveta nije malo, tribalo je sačekat ranjenike koji su dolazili u Subaticu, vodili su brigu o oporavku ranjenika, pomogle su im da se vrate svojim porodicama – dodo je Pokornić.

Kako je istako **Aleksandar Toković**, direktor Art bioskopa „Aleksandar Lifka”, vridne su prilike da se na platnu vide i drukčiji filmovi.

– Trudimo se, kad nam to dozvoljava vrime i kad imamo povod, prikazat filmove autora s ovi prostora. To se najviše vidi kad imamo dane posvećene Aleksandru Lifki, jel bi i njemu bilo drago vidit svoje slidbenike posli više od sto godina kako je on po-

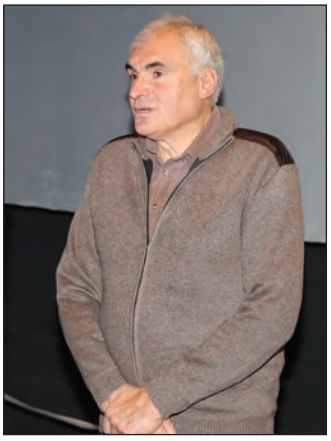

Aleksandar Toković

čo filmsku misiju na ovim prostorima. Tu su i drugi povodi, poput ovog. Imali smo u gostima velikog pregaoca Branka Pokornića iz Bajmaka koji iza sebe ima već desetak filmova. Za tako štogod triba dosta vrimena, ideja, sagovornika, sridstava i istraživanjima po arhivima i prijašnjim radovima. Drago mi je što je subatička publika mogla ovako vidit, impresioniran sam filmom, a naročitom onim što su te žene uradile, kaki su doprinos dale svoj bunjevačkom i srpskom rodu. Nije mala stvar što je med sedam žena delegata na Velikoj narodnoj skupštini nji pet bilo baš iz Subatice – naglasio je Toković.

Dokumentarni film „Žene Subatice, prve na pragu rodne ravnopravnosti” pridstavljen je litos, u okviru Dana bunjevačke kulture u Bajmaku.

N. S.

U BAJMAKU ODRŽAN TRADICIONALNI „BAL ZA SVETU KATU”

Vridno okupljanje za vridnu čeljad

Još jedared je Bunjevački kulturni centar „Bajmak” bio domaćin tradicionalnog „Bala za Svetu Katu” koji se niz godina organizuje kako bi se vridni domaćini sustrili sa svojim gostima, kako bi prikratili večeri prid zimu, i svakodnevne brige zaminili prilikom da se provesele, al se i site niki prošli vrimena.

Ivan Lazić, pridsidnik BKC „Bajmak”, ističe kako se, nuz angažovanje većeg broja volontera, pripremi sala KPD „Jedinstvo-Edšeg”, al se pripremi i sve ono drugo što privuče goste, kako Bajmačane, tako i one iz drugi mista.

– Ideja nam je da se ljudi što više okupljaju, druže, provesele, igraje, dobro poidu. To im svakako prija, jer smo mi u Bajmaku, na selu, a znamo zdravo dobro da jesen nosi dosta naporni radova. I kad vrime postane ladnije, kad je posla štogod manje, onda ovaka okupljanja i te kako prijaje. Spojili smo lipo i korisno, proslavljamo jedan od češći imendana kod Bunjevaca – Svetu Katu, a med 130 gostivi bilo je jedanajst Kata koje, tradicionalno, darivamo prigodnim poklonima.

Kako divani Lazić, ovo su već poznata okupljanja Bajmačana, uvik ima novi positilaca, novi gostivi, al uglavnom stari gosti već unaprid rezervišu svoje misto na „Balu za Svetu Katu”.

Veljko Vojnić, zaminik pridsidnice Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, i pridsidnik „Bunjevačke matice”, podsitio je da je razlog za slavlje dvostruk, jel se osim imendana, proslavlja i nacionalni praznik Bunjevaca – „25. novembar – Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena”.

– Ovo je velik dan za nas, Bunjevce, jel slavimo sićanje i na 25. novembar 1918. godine kad smo najzad dobili pravo bit u našoj

Veljko Vojnić

Ivan Lazić

državi od koje i danas imamo zaštitu i pomoć. Danas možemo bit ponosni na to što smo sačuvali naše običaje i kulturu, imamo i standardizovan jezik koji je u službenoj upotribi u Subatici – imamo zašto slavit. Puno nam je srce kad radost možem podilit sa svima vama.

Na veče koje je bilo posvećeno Katama, Katarinama, Katicama, Kaćama i svim drugim varijacjama imena, nekako je i bilo normalno da porazgovaramo s – Katama. **Kata Kuntić** iz Subatice bila je jedna od Kata na proslavi u Bajmaku. Ona fali tradiciju i upornost domaćina u Bajmaku, te dodaje kako je i to značajan doprinos čuvanju običaja.

– Sigurno da će ovi običaji ostat zapamćeni, a za ovaj dan je običaj da se iđe čestitat, i moji ukućani znaju da je tradicija da se za ovaj dan iđe u Bajmak na bal. Svakako triba spomenit i da se u narodu dobro zna za izreku

– „Sveta Kata – snig za vrata”, to dobro zna i moja najmlađa unuka koja je to prvo zapamtila.

U Bajmaku je drugi put bila **Kata Novakov** koja pamti i kadgodašnje obilužavanje imendana.

– Ranije smo imendane obilužavali u krugu porodice, a sad ovako, s društvom. Kući je to bilo drugčije, manjeg obima, bilo mi je to drago, bili smo mladi, a ode je više ljudi, lipa je sala, dobra muzika. Prošle godine sam bila prvi put, bila sam vrlo zadovoljna, pa sam došla ponovo.

Ivica Šarčević je dobar dio svojeg vrimena provo nuz harmoniku, a dobri muzičari su uvik bili rado viđeni na okupljanjima i balovima, baš ko što je bilo i ovog puta u Bajmaku.

– Na žalost, ovakvi okupljanja je sve manje i manje, al je lipo da se ovakva tradicija i dalje održava. Nekad je to bilo drugčije, proslave su bile uglavnom u „kućnoj varijanti”. Okupila bi se familija, najbliži, komšije. Sad je modernije ovako, kroz veća okupljanja i restorane. No, kako god, važno je da sačuvamo ovake običaje, sićamo se kako smo nekad provodili zimske večeri. Sićam se da smo, ko dica, više volili otić u goste i družit se. Jeste, mi smo mali, pa smo bili „u zapećku”, ali smo sve pratili i slušali. Kad je bilo sniga, išli bi soncama, a na takim okupljanjima sam počo i svirat. Uvik sam bio najmlađi član u orkestrima i tušta sam naučio od svoji stariji kolega.

Do kraja godine BKC „Bajmak” pripravlja „Božićnu izložbu”, zakazana je za 11. decembar, a, ko i svake godine, poseban ton izložbi daće najmlađi Bajmačani kroz svoje maštovite radove. **N. S.**

U KULTURNO-UMITNIČKOM DRUŠTVU „ALEKSANDROVO” SU I OVE GODINE ORGANIZOVALI „BAL ZA SVETU KATU”

Najvažniji druženje i folklor

Sidejom da se obnovi tradicija koja je niz godina održavana, pa posli prikinuta, al prija svega s idejom da se kadgodašnji aktivni folklorci skupe, u Kulturno-umitničkom društvu „Aleksandrovo” su prija tri godine organizovali „Bal za Svetu Katu”. Kako je prvo novembarsko okupljanje u novom „režimu” uspilo, već je oma nakon prvog dogovoreno drugo, a, eto i treće krajom novembra.

– Ovo nam prilazi polagano u naviku i tradiciju, a ovo je već treći put kako se okupljamo kako bi napravili Bal za Svetu Katu. Inače, ovo je bio naš običaj ranije, radili smo ovako okupljanje oko petnajst godina, pa smo, sticajom okolnosti, pristali. Ovo nam je prilika okupit i naše stare članove, a u prvom planu je druženje. Nama nije problem da se okupimo, čestitamo jedni drugima i proveselimo se. Nije nam toliko bitno ni di ćemo se okupit, ni šta ćemo poist, nego nam je bitno da se vidimo, družimo, prodivanimo, a kako smo svi vezani za folklor, malo i da zaigramo – divani **Vesna Takač** iz KUD „Aleksandrovo”.

Da se ovaka okupljanja rado čekaje divane i naši sagovornici – **Sandra Mlinko** i **Pere Tiliga**.

– Nisam baš učestvovala na svakom balu prija, al sam bila par puti. Bilo je slično ko i sad, tušta veselog i raspoloženog svita – to je uvik bilo najvažnije. Dobro nam dođu ovaka okupljama, malo se vidimo, a malo i „protresemo” – pripovida Sandra Mlinko, dok Pere Tiliga nastavlja:

– Nisam išo toliko na balove, a poslidnji godina sam redovan. Najčešće prođe okupljanje u znaku druženja, pisme i igre, nuz veselje, pa i nuz dobar pivčiji paprikaš. Obično se skupi i familija, društvo... Ko je imo Katu u familiji, on je posebno pazio na ovaj dan, jel se onda išlo čestitat imendan, ne ko danas u sale, već po kućama.

Kroz kazivanje **Gabrijele Diklić** koje je održano tokom večeri mogo se saznat o kadgodašnjim okupljanjima, a malo se i razonodit.

– Želila sam pročitat jedan tekst, divan žene sa salaša koja divani kako je kadgod bilo. Ona je snaš Kata, pa se sića kako je kadgod bilo na imendan. U danima kad je zašla u godine, onda je to drugčije, nema take proslave, čovik joj malo i zaboravi čestitat. I tako ona od komšince Roze dozna da će bit održan Bal za Sv. Katu, pa nagovara čovika da odu. Taj dijalog izmed nji dvoje je, čini mi se, naišo na dobar prijem kod gostivi. Sveta Kata i Marin su, na primer, kod Bunjevaca uvik bili posebni sveci, držali su se po salašima, išlo se čestitat – naglasila je Gabrijela Diklić.

Iako se godina završava, to ne znači da aktivnosti u KUD „Aleksandrovo” pristaju – slidi veliko finale.

– Dolazi nam i godišnji koncert, ove godine ga pripravljamo za 8. decembar, biće održan u sali „Nepkera” s početkom u 18 sati. Pozivam ovom prilikom sve one koji vole folklor nek dođu i vide kako igramo i mi, al i naši gosti iz Sente i Sanada. Pripravljamo dva sata programa, pripravićemo naše standardne koreografije, a fokus mećemo na najmlađe selekcije jel su oni i naše najveće blago. Godinu ćemo završit 16. decembra, a taj će dan bit rezervisan za najmlađe – onda će u KUD „Aleksandrovo”, kako smo čuli, doć Dida Mraz. Imamo baš dobru dicu i virujemo da ji Dida Mraz neće zaobać – dodaje Vesna Takač. **N. S.**

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Vrime Adventa

Stigo nam je decembar, poslidnji misec u ovoj godini. U decembru i januaru se kadgod nije ništa radilo na njivama, jesenski poslovi su bili porađeni, a što je ostalo, radilo se na proliće. Stariji su kazali: „Zemlja stara, zimi se odmara".

Rođenje spasitelja

U decembru ima najviše svetaca koje slavimo i koji se spominjemo, al od svi svetaca se najviše slavi Božić. To je jedini svetac koji počima u ponoć. Noćom su se najviše dešavale ružne stvari, krađe, tuče, svađe i drugi neredi. Al ovaj sveti i slavni događaj se desio baš noćom. Ima mladi koji ni ne znaje šta je Božić, al rade onako kako vide od drugi. Bilo je to prija više od 2.000 godina. U Rimskom carstvu je izašlo naređenje od tamošnjeg cara Augusta da se napravi popis stanovnika, čerez raspisivanja poreza. Zato je i u Palestini, Kvirinije, koji je onda upravljo Sirijom, naredio da se upiše svaki u svoj grad, a to je bio prvi popis stanovnika. Čerez tog naređenja pođe i Sveti Josip iz Galileje iz grada Nazareta u Judiju u grad Betlehem, zato što je on bio rodom otaleg. Išo je sa svojom ženom Marijom koja je bila u blagoslovenom stanju po Duhu svetom. Kad su stigli u Betlehem, tražili su misto di bi prinoćili, al nisu mogli nać jel je sve bilo zauzeto, jel je tušta svita dolazilo na popis. Lutali su tako cio dan, a pridveče izađu iz grada pa nađu jednu praznu štalicu, ušli su u nju i Marija se tamo porodila. Rodila je Isusa Krista.

Povila ga je u pelene pa metnila na slamu u jaslice. To je bilo oko ponoći, odjedared se pokazala velika svitlost, ko da Nebo gori. Pastiri koji su tu noć bili kod svoji ovaca, kad su vidili svitlost, zdravo su se poplašili, jel nisu znali šta bi to moglo bit. Odjedared stane anđeo prid nji pa njim kaže: „Ne bojte se, nosim vam radosnu vist, noćas vam se rodio Isus Krist spasitelj svita". Ta vist se brzo pročula po cilom svitu, pa od tog doba i čerez tog slavimo Božić.

Vrime Došašća

Sad je adventsko vrime, pa je bilo zabranjeno pravit svatove i druga veselja sa svirkom sve do Tri Kralja, al su se mladi družili, sastajali i zaljubljivali i brez svirke, šalili se, čitali kake knjige i pripovidali bunjevačke narodne pripovitke i zagonećivali zagonetke. Dani su kratki, a noći dugačke, pa su komšije išli jedni kod drugi malo skratit vrime. Žene su ponele svoje radove, šta je koja radila, prela, štrikala el šila. Žene su povele i manju dicu, koje nikad nisu ostavljali same na salašu uveče, i oni su se lipo znali zasigrat. Muškarci su divanili o svem i svačem, šta je ko uspio poradit, a šta jesapi za sutra. Ako je kogod bio na hetiji pripovido je šta je čuo novo, i kako se čemu kreću cine. I ako je kogod kupio novine, pripovido je drugima ono najvažnije što se događa u svitu, pa su o tim ozbiljno razmišljali. Obično su odigrali koju partiju karata, što je bilo šala i zabava, a ne kocka u novce.

Imendani i njevi običaji

U decembru ima svetaca i imena, pa su čeljad išla jedni drugima čestitat imendane. Pokloni se nisu kupovali. samo ako je dičiji imendan dici se štogod donelo. Domaćica ispeče kaki kolač, pa počasti goste. Bilo je kojekaki običaja koji su bili vezani za svece. Na Svetu Barbaru su kadgod odsikli grančicu trišnje, uneli u sobu i metnili u malo vode, pa bi ona do Božića procvatala. Prija je bilo obično da u septembru naiđe jak mraz, pa skreše lišće, a pupoljci onda nabubre. Sad lišća bude već kraj novembra, drveće je puno i zelenog lišća, a pupoljci se ni ne primećivaje. Sad kad uneseš grančicu trišnje, pupoljci će počet rast, al neće uspit procvatat do Božića.

Sveti Nikola je dičiji svetac, on je učio dicu molit Boga, pa njim je zato davo kaki poklon. Taj običaj se sačuvo do danas. On poklon meće dici u cipele, ako su lipo očišćene. Dica su dugo čekala vidit Svetog Nikolu, al on nikad nije dolazio dok dica ne zaspu. Sutradan su o tim divanili u škuli šta je kome dono.

I za Svetu Lucu je bilo vezano kojekaki običaja. Stariji su pisali svaki dan kako je vrime od Luce do Božića pa su po tim jesapili kako će bit vrime u drugoj godini, to je bio Lucin kalendar. Želili su znat oćel bit kišna el sušna godina. To je bio ženski svetac. Žene nisu na taj dan šile, prele ni štrikale, jel se virovalo da će ji bolit prsti. Iz kuće se nije ništa davalo, jel su virovali da će se iznet srića. Cure su na 12 artijica pisale muška imena, pa ji smotaje i svako jutro po jedno bace u vatru, pa koje ostane na poslitku tako će se zvat momak za kojeg će se udat. Na Lucu se posije žito u kake šolje, pa ono izraste i prozeleni do Božića. Sveta Luca je zaštitnica pileža i sve pernate živine.

Poštivanje matere i oca

Materice ove godine padaje 15. decembra. Bunjevci su oduvik poštivali svoje mame i svečano proslavljali Materice. Udate ćeri su dolazile s čovikom i dicom čestitat Materice. Mame bi pripravile svečanu užnu i kaki kolača, a na kraju ora i jabuka, od koji se lupinje bacale po sobi, pa ako se što sitnije izlome, to će bit više pilića. Na kraju su mame svakom dale kaki poklon, kad je kako doticalo, a poklonu se nije nikad „u zube gledalo". Oce su 22. decembra, čestitalo se svim muškarcima, a oni su dici dali malo novčića. Nise spremala tako svečana užna, zato što je prid sam Božić, a ima kad su isti dan Oce i Badnji dan.

Badnji dan i Božić

Na Badnji dan su sva čeljad rano ustajala pa se latili posla. Domaćica zakuva tisto za pletene kolače, a mlađi su pravili figurice što su se mećale na božićnjak. Bilo je godina kad žito nije dosta rodilo pa se ijo crni el kuruzni kruv, al za Božić su domaćice ostavile bilog brašna. Kuvala se posna, al dobra večera, otprilike svudan ista. Gra čorba s maslom, nasuvo sa sirom, gube s makom, ribe i kompot od suvog voća. U sobu se unese slama što nas sića da je Isus prvu noć spavo na slami. Kad sva čeljad uđu izmole „Očenaš", pa počne večera. Posli večere su išli betlemaši šorom oni su nosili u škatulji lipo napravljen betlem. Prve božićne grane su bile one procvatane, posli su žene grane uvijali tistom, a kasnije se unesivale zelene grane od jele i bora. U ponoć domaćin spušti jednu jabuku u bunar, svem josagu da ist. Počo je Božić, više se nije postilo, ilo se pača s mekanim kolačom. A spavalo se na slami, čerez tog što je Isus prvu noć spavo na slami.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Decembar ima najviše svetaca koje slavimo i koji se spominjemo. Sad je sveto adventsko vrime – Došašće, kad se živi u iščekivanju jednog velikog događaja. Bog je izraelskom narodu obećo priko proroka da će se rodit spasitelj svita, koji će ji spasit od grija. Divica će začet i rodit sina, on će bit velik i zvaće se sin Božiji. Obećanog spasitelja svit je čeko četri hiljade godina, pa čerez tog slavimo četri nedilje Adventa. U Adventu se pripravljamo za proslavu Božića, Isusov prvi dolazak na zemlju med ljude, a priko ovog čekamo Isusov drugi dolazak na zemlju, koji će bit na svršetak svita.

Svete Barbare divice i mučenice se spominjemo četrvtog decembra. Ona je čerez vire tušta trpila i bila zatvarana, al se vire nije tila odreć, pa ju je i rođeni otac progonio. Svetog Nikolu biskupa slavimo šestog decembra. On se staro za siromašnu dicu, učio ji molit Boga, pa njim je zato davo kaki poklon. Bezgrišno začeće Blažene Divice Marije slavimo 8. decembra. Nju je Bog odvika izabro da bude majka Isusa Krista. Treće nedilje Adventa su Materice, dan kad se sićamo i naši mama, koje su nas rodile i odranile.

Svetu Lucu divicu i mučenicu slavimo 13. decembra, ona je zaštitnica očne bolesti. Po zagovoru svete Luce molimo za naše mlade, da ji čuva u čistoći od grija i drugog zla. Četvrte nedilje Adventa slavimo Oce, i sićamo se naši očeva koji su teškom mukom zarađivali kruv da odrane svoju dičicu.

Badnji dan slavimo 24. decembra, a 25. decembra slavimo Božić – Isusovo rođenje, a 26. decembra slavimo Svetog Stipana koji je prvi umro za Isusa. Izveli su ga iza varoši i kamenovali, a on je kazo da vidi otvoreno Nebo i Isusa, pa je molio Boga, da njim to ne uzme za gri. Svetog Ivana apostola, koji je napiso četvrto sveto evanđelje, slavimo 27. decembra, a Mladence – nevinu dičicu slavimo 28. decembra. To su mali mučenici, mala dičica koje je kralj Herod dao poubijat. Naredio je da se sva muška dica od dvi godine pa naniže poubijaje, misleć da će tako i Isus bit ubijen.

Svetog Tome biskupa i mučenika spominjemo 29. decembra. Poslidnji dan u godini slavimo Silvestera papu. „Silvester papa godinu zaklapa", divanilo se kod Bunjevaca.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Užna za Božić

Čorba

1 veća kokoška
1 peršin
1 šargaripa
1 kerlaba
1 celer
1 crni luk

Kokošku očistit, oprat, isić na komade, ko i sav zeleniš, pa metnit u lonac. Nalit 4 l vode, pa metnit na šporelj nek se kuva. Luk malo zapeć na platini nek porumeni s obadvi strane, pa ga spuštit u čorbu. Dodat 1 kašiku soli, pa poklopit i kuvat dok se meso ne skuva. Kad se skuva, procidit u čorbu ukuvat domaće krpice. Meso iznet vruće na astal s pirinčom i sosom.

Ako ćete pravit pirinč, to možete uradit ovako – 25 dkg pirinča oprat, nalit polak čorbe, polak vode, dodat 1 kašiku začina i metnit na šporelj. Kad provrije, promišat, poklopit i pomaknit na kraj da se lagano skuva brez mišanja. Sos možete opravit ovako – 1 kašika ulja, 3 kašike brašna, 30 dkg iskalani višanja, na vr noža soli, kašika šećera. Od ulja i brašna napravit zapršku, dodat višnje, nalit vode pa kuvat. Dodat malo soli, ako je gust može se dodat još malo vode. Kad se skuva dodat šećer.

foto: pxhere.com

Pečena guska

Debelu gusku očistit, skinit cilu kožu, jel je zdravo masna. Gusku malo natrljat soljom i puštit nek stoji jedan sat. U tepciju metnit malo guskine masnoće od kože i deci vode. Na to metnit gusku i žigericu, pa spuštit u lernu nek se peče. Za vrime pečenja par puta polit gusku masnoćom.

Pečeno prase

Polak praseta malo nasolit s obadvi strane, pa puštit nek malo odstoji. Metnit u tepciju, dodat malo masti, pa metnit nek se peče. U toku pečenja prase mož polit s malo piva. Prid kraj pečenja kožicu praseta primazat biljancetom nek bude hrskava. Nuz pečenje guščije i praseće, iznet kaki dunc i kisele krastavce.

A. V. K.

„PLEMIĆKE PORODICE BAČKI BUNJEVACA" PRID PUBLIKOM U SOMBORU

Istorija pedeset dvi familije

Monografija „Plemićke porodice bački Bunjevaca", autora **Milana Stepanovića** i **dr Atile Pfajfera**, svečano je pridstavljena i prid publikom u Somboru, a Velika sala „Županije" bila je misto okupljanja koji su tili čut nove zanimljive detalje o Bunjevcima i njevoj istoriji. Ova obimna i bogato ilustrovana knjiga pridstavlja istorijsku studiju o 52 plemićke porodice koje su potekle iz bunjevačkog etničkog miljea i prati njevo poriklo i prošlost, s naglaskom na period nakon nobilitacije.

Suzana Kujundžić Ostojić, Milan Stepanović i Ružica Parčetić

U ime Varoši Sombora, na početku promocije prisutne je pozdravio **Milan Stakić**, zaminik gradonačelnika Sombora,

– Još jedna lipa i obimna knjiga o istoriji ovog prostora rezultat je dugog i upornog rada naša dva sugrađanina. Njom se razotkriva do sad malo poznat, zanimljiv i značajan segment prošlosti onog društvenog sloja, koji je prisudno utico koliko na vojnički i ratni, toliko i na civilni i privridni život naši pridaka u prithodnim vikovima. Sombor i njegovo bliže okruženje su, brez sumnje, jedno od sridišta koja su jasnim i snažnim nitima bila vezana za temu istraživanja ove obimne studije – naglasio je Stakić.

Prisutnima se obratila i urednica monografije, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić** koja se zafalila na podršci i naglasila da je monografija zaista pravi izdavački poduhvat.

– Ova knjiga razlog je za ponos svakog ko sebe naziva Bunjevcom el Bunjevkom, razlog je za ponos ove varoši i zato smo danas u zgradi „Županije" da ono što je lipo i vridno podilimo sa svima – istakla je dr Suzana Kujundžić Ostojić.

Urednica knjige je istakla i da je ovako bremenita tema zahtivala mnogo više vrimena za arhivsko istraživanje od prvobitno planiranog, a broj pronađeni podataka na kraju je više neg dvostruko povećo obim studije (sa planiranih 230 na 540 strana), pa da je ova tema i način kako su joj autori pristupili, pridstavljaje put kojim do sad istraživači nisu išli.

Stepanović je naglasio da ovo izdanje pridstavlja prvu istorijsku monografiju koja se naučno, kritički i izrazito dokumentovano bavi cilokupnim bunjevačkim plemstvom od kraja 17. do početka 20. vika.

– Monografija „Plemićke porodice bački Bunjevaca" jedna je opširna studija na priko 540 strana, s čak 2.175 fusnota, a za njezin nastanak korišćeno je blizu hiljadu izvornika – 450 arhivski i 538 štampani na više razni jezika. Prvi sam njezin autor i bavio sam se konkretnim istraživanjom porikla i prošlosti plemićki porodica, a drugi autor, mladi kolega istoričar doc. dr Atila Pfajfer dao je tim mojim dugogodišnjim istraživanjima vridan doprinos u vidu dragocine završne studije o istoriji plemstva u Ugarskoj, prvoj te vrste koja je objavljena na srpskom jeziku.

Autori su se, naglasio je Stepanović, trudili da tokom dugotrajnog istraživanja i pisanja knjige primene najstrožu naučnu metodologiju, a brojnim izvorima pristupali su kritički, priispitujuć svaki podatak.

– Monografija zapravo divani o jednom društvenom sloju koji se stvorio krajom 17. i tokom 18. vika med bačkim Bunjevcima. Taj sloj je imo velik uticaj na politički, privridni, vojnički i ratni život ne samo Bunjevaca, već i na širem etničkom prostoru. Nike od ti porodica su bili utemeljivači graničarskog i građanskog Sombora i Subatice. Te porodice su ostavile velik trag u istoriji Bunjevaca i Bačke. Zanimljivo je da su se mnoge bogate plemićke porodice odnarodile, dok su seoske i relativno siromašne plemićke porodice sačuvale svoj bunjevački i nacionalni osićaj. Temi ove monografije smo prišli veoma temeljno i kritički, trudili smo se maksimalno da budemo objektivni i da naučnom metodologijom dođemo do niki novi činjenica koje čine značajan segment istorije Bunjevaca – objasnio je Stepanović.

Tokom promocije knjige, pročitana je i recenzija uglednog srpskog heraldičara **Dragomira M. Acovića**, u kojoj je, osim ostalog, kazano da knjiga Milana Stepanovića i dr Atile Pfajfera „Plemićke porodice bački Bunjevaca" spada u herojske poduhvate! Ne zbog teme kojom se bavi, već zbog izvanredno delikatnog nošenja s brezbrojnim zamkama koje prite svakom ko pokuša izborit se s teškim bremenom identifikacije pripadnosti bilo koje društvene grupe određenoj etničkoj, konfesionalnoj, kulturnoj el teritorijalnoj cilini, el zajednici. A onda, nuz to, unese i element društvenog i političkog elitizma ko okosnicu karakterizacije teme koju obrađiva. Još jedared je, na kraju svoje poduže recenzije, D. Acović napomenio da je ova knjiga „herojski poduhvat, a autorski tim ga je obavio temeljno, savisno, znalački i sa osićanjom odgovornosti koje zasluživa svaku pofalu".

Promociju knjige uveličo je nastup vokalne solistkinje Radio televizije Srbije i Radio televizije Vojvodine **Zorane Iđuški** u pratnji tamburaškog sastava „Kulturica" iz Sombora.

Monografija je objavljena u izdanju Bunjevačkog nacionalnog savita, UK „Centar za kulturu Bunjevaca" iz Subatice i UG „Norma" iz Sombora.

R. P.

ZNAMENITE BUNJEVKE – MARA ĐORĐEVIĆ MALAGURSKI

Bunjevka isprid svojeg vrimena

Ove godine se navršava 130 godina od rođenja **Mare Đorđević – Malagurske**, istaknute bunjevačke književnice i etnografa koja je rođena je 20. decembra 1894. godine u Subatici. Potiče iz ugledne bunjevačke familije **Malagurski-Ćurčić**, od baće **Josipa** i majke **Hristine** (rođene **Stantić**).

Škulovala se u Đakovu, a zatim prišla u žensku škulu u Subatici i studirala engleski jezik u Londonu. Godine 1918, kad je održana Velika narodna Skupština u Novom Sadu, 25. novembra, bila je jedna od sedam žena delegata, a ujedno i jedna od članova delegacije koja se odlučila za pripajanje Vojvodine Kraljovini Srbiji. Udala se za senatora i profesora **Dragoslava Đorđevića** 1919. godine, a u Beograd se priselila početkom 1929. godine.

U Subatici je osnovala „Bunjevačko katoličko žensko društvo" i „Diletantsko društvo" 1911. godine. Učestvovala je u razvoju „Bu-

MATERICE
(Peti čin iz drame „Manda Vojnićova"- 1941.)

Za astalom sidi Ča Ranko, oronio, ozbiljan, ćuti, zamišljen.

Vita sidi pogurena na banku od peći, s vrimena na vrime tare oči maramicom. Obadvoje svečano obučeni čekaju materičare. Jedno vrime Vita divani sama sebi pa će naglas Ča Ranku, žalosnim glasom, uzdišuć koliko joj teško.

Vita: Žalosno Vito... šta si dočekala!... Materice... najveći dičiji svetac. Sva se dica daruju... A moje dite?... Rano moja... po godine te nana ni vidila nije! (okrene se Ranku) Da je srića, da nam danas nov zet dođe po običaju prvi put u goste... pa da nam čestita Materice.

Ča Ranko: (ispravi se prema njoj) Dosta, ne divani!.. Ni danas!... Ni nikad!.. Ni on, ni on!... Uskočkinja mi u kuću ne triba!

Tajac

Spolja se čuje dičija larma. Vrata se naglo otvaraju. Ulazi čopor mali dice, za njima Jagica. Brat i sestra naprid u lipom odilu, ostali u malo u lošijem. Svi nose torbake priko ramena. Kad su ušli stali ko ukopani.

Svi (zajedno u glas): Faljen Isus, čestitamo Materice!

Prvo dvoje ljube ruke Ča Ranku pa Viti i sklonu se kod peći da se ugriju.

Ostali za njima, pa stanu s druge strane u red.

Vita: Živi i zdravi bili, dico!

Jagica: (zagleda se u ono dvoje lipo obučeni) A to su kumčad!

Vita: Site dico kod astala, danas su Materice, vaš dan je!

Kumčad sidnu za astal. Ostala dica, ko da nisu čuli pa sidnu na banak od peći.

Jagica: (kumčadima) Šta je dico jeste tušta nakupili Materica?

Mali kumić: (ozbiljno ko kaki čovik) Jesmoooo, Svašta tušta! (pokaziva punu torbu) i ora i jabuka i maramica i „novaca"!...

Ča Ranko se zagledo u njeg pa se zamišljeno razneži i smijucka.

Jagica: (okreće se onoj nepoznatoj dici) A čiji si ti mali?

I materičar: Ta znate čiji sam, bać Antunov!...

Jagica: Eee, a kojeg bać Antuna?

I materičar: Ta onog Cvancika!

Jagica: Aaaa... bać Antuna Cvancika, ta kako ne bi znala. (pa će drugom) A čiji si ti?

Kumica: (videć da ovaj ne odgovara) On je Čačkov!

Jagica: A čija vam ta velika divojka? (misleći na najmanju)

Najmanja materičarka: (postidi se, pa savije ramena i iskrivi vratić) Ja sam nanina...

Jagica: (nasmije se pa ponudi dicu redom kolačima) Evo da se počastite – fini su – uzmite.

Dica: (stidno uzimaju, zafaljuju se – idu)

Jagica uzme kotaricu i redom dili po dvi jabuke, šaku ora i lipe maramice.

Vita: (malo dočeka) Ajde Ča Ranko, daj bugera da zadijemo materičarima u jabuku.

Ča Ranko ćuteć izvadi novac iz džepa i spušti Viti u šaku.

Vita zabode par novčića u jabuku pa im svima podili.

Mala Kumica: Mi se žurimo!... Imamo još tušta mista obać!... Hajde Stipe!... (Uzme za ruku mlađeg brata, poljube ruke starima pa krenu na vrata)

Svi materičari isto urade.

Kad su se skupili na vrata, ko da oće pobić, pa ponavljaju ... Zbogom, Fala....

Vita: Zbogom dico, zbogom (isprati ji do vrata) pozdravite nanu i baću!

Jagica ispraća dicu napolje i tamo ostane.

Ča Ranko i Vita side, spuštene glave zamišljeni.

Tajac.

Vita: (posli nikog vrimena ko da nastavi od malopre) Na Materice su vrata svakom otvorena... samo za moje dite su zatvorena! ....

Ča Ranko: (malo posli, malo blaži, ko da su ga dica smekšala) Tebi je samo za tvoje dite ! A moj obraz, a sramota ciloj familiji!? ... Šta je to tebi!... Znaš li ti da ja ne smim prid ljude izać! ...A prid Icu! ... O tom da ne divanim!...Uvriđen čovik do vika! (opet tajac, pa još mirnije) Za nas, hajd, i koje kako, naša je!... (gorko nastavi) Rodiš da te sramoti!... (tajac) Al kaki je to obraz, da nanese Ici onaku sramotu!... Kuća na glasu, ugledan starešina, sin jedinac, a ona!... Moja ćer! Šta uradi! (Bolno, pun tuge lagano ...) Pogazi moju rič! ... Ostavi njegovog sina!... I uskoči za drugog, za koga je ona tila! ... Eee to joj nikad neću oprostiti!

Iz daljine začuju se tamburaši. Sve bliže i bliže. Kogod zdravo pokvrca na pendžer. Spolja se čuje:

Muški glas: Ej... imal tu koga živog?

Vita se trgne

Ča Ranko podigne glavu pa bisno: Hm!...Hm!!...

Tamburaši bučno sviraju pod pendžerom ko kad se pijani ljudi prate.

Jagica: (utrči sva zadihana) Ča Ranko, pratioci!....

Vita: (poplašeno sklopi ruke) Pratioci?

Ča Ranko: (razgorači oči i skoči bisan) Da... nije! (nestigne da izgovori, vrata se otvori i na vratima se pojavi Ča Ico)

Ča Ico: (čim zakorači prag, naglo se okrene, podigne ruku u vis i vikne) Stoj!... Imam ja najpre rič – dvi s Rankom da nasamo divanim!

Banda naglo stane svirat

Ča Ico: (malo napit, glasno) Jesul kod vas Materice il virostaš, kad tako ćutite?! – (pa će Viti) Čestitam ti Materice Vito!

Vita: (sva zbunjena, odkud on) Živ i zdrav bio!

Ča Ranko: (lagano ustaje, gleda u Icu zbunjeno, nevirujuć svojim očima, šta vidi) Ico! ... Ti!?....

Ča Ico: Ja , Ranko!

Ča Ranko: Ti ode u mojoj kući!

Ča Ico: (opušteno) U tvojoj kući!

Ča Ranko: (zbunjeno mrda glavom ko neviruje da je to Ico) Ti?!

Ča Ico: Daaa, ja Ico Vuković, tvoj drug iz ditinjstva, prvi komšija i .... (malo zastane, pa pijano se nasmeši) nesuđen pretelj!...

Ča Ranko: (još uvik ne snalazeći se šta Ico oće) Da..., al odkud ti?! ... Kako?!...

Ča Ico: (raspoloženo) Eee... odkud? ... Kako? ... Da te pozovem,... sinu na vinčanje!...

Ča Ranko: (skoro se spušti na stoc, pa se vrati skroz zbunjen) Sinu na vinčanje!... Tvom Mati? Mom nesuđenom zetu?!...

Ča Ico: (opet opušteno) Da, tvom nesuđenom zetu!

Ča Ranko: A, uvride, a sramotu što si podno?

Ča Ico: Eeee, uvride! ...Sramota! ... Bilo pa nije!... I šta smo mi tu krivi! ...Ja sam tio, ti si tio... al ... eto... dica drugo tila! ... I tvoja Manda ... (tu malo zaćuti siti se nevolja, pa odmane rukom ko da oprašta i pripušta sve zaboravu). A sad i moj Mate!... Žalio je on, žalili smo svi... (opet odmane rukom) Al, šta ćemo sad o tom divanit!... (malo ućuti, pa se siti) Al, jednog dana kaže on meni, načuo sam ja već štogod: „Oću, baćo, nju!.... Oću baš nju!

Prvo sam mu kratio pravo, al posli kažem ja onoj mojoj stanarki: „Čuješ Đule, kako bi bilo da ti drugaricu zaprosimo"? ... I tako je to i bilo. I eto, danas prija podne smo curu „zapili"! (Tajac)

„A moj kum Tončo kaže „A šta bi se ti tuđio od svog najboljeg druga? ... I šta je on tu kriv? ... I di bi ti, tako veselje pravio brez tvog Ča Ranka"?... A ja velim! Tako je Kum Tončo! Imaš pravo!... Šta smo mi tu krivi! ...Božja volja!... Triba se pomirit! ... I eto... dođosmo ti svi (pogleda na vrata, prid kojima drugi čekaju) da ti ... vratim rič (pruži mu ruku)

Ča Ranko: (ustane i pruži u ruku) Da mi vratiš rič? ...Da mi oprostiš sramotu?!... Da...

Ča Ico neda mu da završi već ga povuće i zagrli.

Vita: (gledajući ji zagrljene, pogleda u nebo, pa se prikrsti) Fala ti, Gospe draga! (***)

njevačkog centra odgojno-obrazovne baštine", a ko njegova prva pridsidnica organizovala je izložbe narodni zanata, pozorišta i dr.

Za pripovitku „Vita Đanina i druge pripovitke iz bunjevačkog života" nagrađena je nagradom SANU – Cvijeta Zuzorić 1928. godine. Dobila je orden Svetog Save V nivo, Bili orao V nivo, ruski Crveni križ i križ ruski ratni veterana.

Njezina dila su: „Bunjevački običaji u slikama", Subatica 1926. godine; „Vita Đanina i druge pripovitke iz bunjevačkog života", Beograd 1933. godine; „Stara bunjevačka nošnja i vez", Subatica 1941. godine; „Bunjevka o Bunjevcima", Subatica 1941. godine.

Njezine književne, etnografske i druge radove koje je objavljivala prija 1918. godine objavljivala je pod pseudonimom Nevenka. Od 1925. godine objavljivala je u: „Vardaru", „Poljoprivridnom kalendaru", „Književnom severu", „Misli", „Časopisu Jugoslavenskog udruženja profesora" i bunjevačkim kalendarima.

Napisala je dramu pod nazivom „Manda Vojnićova" koja nikad nije izvedena, a čija je premijera bila zakazana za april 1941. godine. Zbog bombardovanja Beograda nikad nije bila izvedena. Umrla je u Beogradu 9. jula 1971. godine. Kroz svoj dugogodišnji književni rad ostavila je Bunjevacima bogatu zaostavštinu i zasigurno je bila Bunjevka isprid svojeg vrimena. **T. B.**

PRIDSTAVLJAMO SAPUNJAČA – SAPONARIA OFFICINALIS

Dobra za ladnije dane

U ovom broju „Bunjevački novina" pridstavljamo biljku sapunjaču (saponaria officinalis) – likovitu biljku iz porodice karanfila. Naučni naziv biljke potiče od latinske riči za sapun-sapo (saponaria), dok dio „officinalis" divani o njezinim likovitim svojstvima.

Sapujača je višegodišnja biljka, zeljasta, s debelim vlaknastim rizomom. Stabljika je visoka od 30 do 90 cm, uspravna, a u gornjoj polovini granata, obično brez dlaka. Listovi su joj naspramno raspoređeni i izduženi, jajasti i zašiljeni s kratkim drškama. Cvatovi su krupni, mirisni, sakupljeni u cvasti koje na jednoj drški grade metlicu. Čašica cvata je cilindrična s pet zubaca, vidno zelena. Kruničani listića ima pet, mnogo su duži od čašice, bile el vidno rozlinkave boje, dok ima deset prašnika.

Foto: needpix.com

Sapunjača se sastoji od 10% saponozida, nuz malo smole i gume. Ova biljka je rasprostranjena duž Evrope, Azije do Sibira. Gaji se ko ukrasna i likovita biljka. Voli vlažna staništa, nuz reke, putova reka, jendeke.

Kod sapunjače se koristi koren (Saponaria radix), koren se vadi u rano proliće el jesen. Osušeni koren se upotribljava kod prilade, kod problema s kašljom, za izbacivanje sluzi. Mož bit i blag diuretik za izbacivanje vode iz organizma. Od koristi je kod upale sinusa, kašlja, bronhitisa, snižava holesterol u krvi, jača imuni sistem, ublažava bolove i pomaže kod reume i gihta, kod ekcema i čirova u homeopatiji. Triba paziti prilikom upotribe, jel zna iritirat želudac. Najčešće se koristi ko čaj, odvar el u obliku praška.

Foto: wikimedia

Poznata je pod narodnim imenika vučji lisak, pinjušavac, sapunka. U ranija vrimena kad nije bilo sapuna s njom se kupalo, prao veš, koristila se za ličnu higijenu. Pošto je biljka ritka, triba bit oprezan sa vađenjom korena kako je ne bismo uništili.

Čaj od sapun trave

Ovo je dobar čaj za imunitet i čišćenje pluća. Pripravlja se tako što se polak kašikice suvog korena prilije s 2 deci vrile vode. Ostavi se da odstoji deset minuta i procidi. Pije se šolja čaja dva-tri puta na dan.

Pripravila:
Eva Kovač Pečkai

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT – ISHRANA I ULOGA DRUŠTVA

Ishrana dice tokom praznika

Foto: rawpixel.com

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

Zdrava ishrana dice često pridstavlja izazov, posebno tokom praznika kad su na astalu raznovrsni slatkiši, grickalice i kalorične poslastice koje privlače pažnju mališana. Međutim, praznici mogu postat savršena prilika za roditelje da dici približe koncept zdrave ishrane na kreativan, zabavan i pristupačan način. Prvi korak u tom procesu jeste uključivanje dice u pripravljanje obroka. Kad dica učestvuju u kuhinjskim aktivnostima, raste njeva znatiželja i volja da probaje ono što su sami pripravili. Zajednički odlazak u nabavku mož bit odličan početak. Na peci el u dućanu, roditelji mogu pripovidat o hranljivim svojstvima povrća i voća, objašnjavajuć zašto su određene namirnice korisne za zdravlje. Kad dite samostalno izabere šargaripu el brokoli, veća je šansa da će kasnije želit da ji proba.

U samom pripravljanju obroka dici se mogu dodilit jednostavni zadaci, poput pranja povrća, mišanja sastojaka el oblikovanja kolačića. Ove aktivnosti razvijaje osićaj odgovornosti i povezanosti sa ranom. Rana postaje interesantnija kad se servira na kreativan način. Prazнični motivi poput jelki, pahulja el zvizdica mogu se lako napravit od povrća i voća. Na primer, kriške krastavca mogu postati jelka ukrašena komadićima crvene paprike i šargaripe. Voćni ražnjići sa kivijom, jagodama i mandarinama ne samo da su šareni i privlačni, već su i izuzetno ukusni. Dica vole zabavne i razigrane forme rane, pa ovaki pristup mož bit ključan u podsticanju zdravi izbora.

Još jedan način da dica uživaje u zdravoj ishrani tokom praznika jeste prilagođavanje omiljeni recepata zdravijim sastojcima. Umisto klasični kolača s bilim šećerom i brašnom, roditelji mogu pravit poslastice sa integralnim brašnom, medom el zrilom bananom ko zaslađivačom. Umisto prženi grickalica, mogu se pripravit pečene leblebije el orašasti plodovi začinjeni cimetom i medom. Domaći topli kakao s bademovim mlikom i malo kakao prava odlična je zamina za komercijalne napitke pune šećera. Prilagođavanje ukusa omiljenim obrocima na zdraviji način omogućava dici da uživaje u praznićnoj atmosferi brez štetnog uticaja nezdrave rane.

Kako bi zdrava ishrana postala zabavnija, roditelji mogu uključit edukativne igre i aktivnosti. Na primer, pravljenje memorijski kartica sa slikama voća i povrća mož bit odlična prilika da se dica upoznaje sa različitim namirnicama. Praznične sigre, poput sakupljanja bodova za svaku zdravu namirnicu poidenu tokom dana, mogu dodatno motivisat mališane. Na kraju izazova, dicu možete nagradit simboličnim poklonima, poput kuhinjski alata prilagođeni njevom uzrastu el knjižica sa receptima za dicu. Praznični kvizovi o rani također su sjajan način da dica nauče štogod novo, dok se istovrimeno zabavljaje.

Roditeljski primer igra ključnu ulogu u stvaranju zdravi navika kod dece. Dica su prirodno sklona oponašat ponašanje odrasli, pa je važno da roditelji pokažu koliko uživaje u zdravim obrocima. Porodični obroci, di svi zajedno side za astalom i uživaje u rani, stvaraje pozitivnu atmosferu i pomažu dici da razviju zdrav odnos prema rani. Pofalite dite kad pokaže interesovanje za pripravljanje el konzumaciju zdravi obroka. Take pofale jačaje njevu motivaciju i samopouzdanje.

Dodatni način da se dica zainteresuju za zdravu ishranu jeste organizovanje praznični radionica. Na primer, pravljenje i ukrašavanje kolačića od integralnog brašna mož bit odlična zabava za cilu porodicu. Umisto klasični šećerni priliva, koristite voćne sirupe, kokosovo brašno el komadiće sušenog voća. Pravljenje voćni salata mož postat kreativna aktivnost u kojoj dica biraje i kombinuju omiljene vrste voća, nuz mogućnost dekoracije činija po svom ukusu. Takmičenja u pravljenju najlipši zdravi obroka, poput smutija el dekorisani tanjira sa povrćom, mogu dodatno motivisat dicu.

Pripovitke i tradicija mogu bit snažan alat u približavanju zdrave ishrane dici. Tokom praznika, roditelji mogu pripovidat o tom kako su ljudi u prošlosti koristili med, cimet el đumbir ko prirodne likove i sastavne dilove praznični obroka. Uključivanjom ovi začina u pripravljanje rane, dica se povezivaje sa pripovitkama i dobijaje dublje razumivanje važnosti prirodni sastojaka. Pored tog, upoznavanje sa zdravim praznićnim ilima iz različiti kultura mož bit edukativno i inspirativno.

Na kraju, ključno je da cila porodica učestvuje u stvaranju zdravi navika. Kad zdrava ishrana postane zajednički cilj i zabava, dica prirodno prihvataje te navike i prinose ih kroz život. Praznici su savršena prilika za stvaranje uspomina koje uključivaje ne samo radost i ljubav, već i brigu o zdravlju. Na ovaj način, zdrava ishrana postaje dio porodične tradicije, a dica uče kako da balansiraje uživanje u rani sa brigom o svom organizmu.

SUBATIČANIN STEFAN KOSTADINOVIĆ NAPRAVIO JE NOV KORAK

Nuz astal ko igrač, al i ko trener prvog tima

U Stonoteniskom klubu Spartak Inspira protekli sezona se vidi kurs koji je zacrtan i od kojeg se ne odstupa ni za pedalj – sala Stonoteniskog centra u Subatici mora biti puna, radi se s dicom, početnicima, talentovanim igračima, te sa takmičarskim ekipama u Super ligi Srbije i Drugoj ligi Srbije. Paralelno se u Subatici organizuju turniri, takmičari Spartaka gostuju di god mogu, trude se opravdat „pedigre" koji malo kog mož ostaviti ravnodušnim – jer u Spartaku se diče titulama dva svitska šampiona, brojnim međunarodnim i domaćim uspisima med kojima je i dvadest državni titula.

Nedavno je u Subatici održano 48. izdanje Memorijala „Vilim Harangozo", a najbolji je bio domaći igrač **Stefan Kostadinović** koji je nuz ovaj turnir rasto. Na njemu je prvi put nastupio 2004. godine, a bio je strpljiv do titule.

– Onda sam imo tek dvanajst godina, bio sam, čini mi se, tek mlađi kadet, a imo sam priliku igrat sa seniorima. To je za nas, tadašnje klince, bilo štogod nevirovatno, a sićam se da sam prvi meč igro protiv Gajte koji je tada u Vršcu igro Super ligu. Imo sam tušta navijača nuz sebe, porodicu, prijatelje... I dvadest godina posli, a svake godine sam učestvovo na ovom turniru, uspio sam doć do prvog mista. U međuvrimenu sam igro četri finala, al mi je prvo misto nekako uvik izmicalo. El je nedostajalo malo snage, koncentracije, al sad je sve došlo na svoje misto. Ima tu, ko i uvik, dosta uticaja i žreb, ali je uticaja imala i moja dobra forma – pripovida Stefan Kostadinović, zadovoljan što je uspio na „domaćem terenu" doć do velikog prizнanja.

Stefan Kostadinović

Znanje je znanje dati: Mirko Gavrilović i Stefan Kostadinović

Novu sezonu u Super ligi Srbije naš sagovornik je dočeko s novom ulogom – rukovodstvo STK Spartak Inspira mu je povirilo poziciju prvog trenera. Tranzicija iz igrača (od te uloge i dalje ne odustaje) u trenera nekako i nije bila neočekivana.

– Nuz Mirka Gavrilovića, doskorašnjeg prvog trenera, sam bio sve ove godine i nekako me je postepeno ubacivo u trenerski poso. Radio sam prvo s dicom i sve je išlo postepeno prema novoj poziciji. Imam nove uloge sad, malo mi je teže neg ranije, jer sad moram razmišljat i ko igrač i ko trener, al i to se uči i nauči. Iako imam više posla, nekako mi se čini da sam skinio sa sebe pritisak u igračkom dilu i to mi je donelo jedan nov kvalitet. Nisam očekivo tako dobre rezultate, al su oni stigli. Mislim da imam dobru komunikaciju sa igračima, al i sa Gavrilovićom koji mi je i dalje veliki oslonac u radu.

Super liga Srbije je ove sezone donela nešto drugčiji format, igra se najčešće po principu da se u dva dana vikenda odigraje dva kola. Brez obzira na to kaki je sistem igre, očekivanja se ne minjaje.

– Naš cilj je da budemo med pet-šest najbolji ekipa, a triba kazat da imamo i dva igrača iz Mađarske. Takmičenje jeste naporno, vikendom smo u potpunosti zauzeti, a triba se brzo oporavit. Tako ćemo igrat do kraja decembra, biće naporno, al se prilagođavamo, ko i svi.

Spartak ima dva igrača iz Mađarske, **Ečekija** i **Šebešćena**, al je jasno da je Super liga Srbije puna strani igrača. To je tako, al je pitanje koliko to doprinosi razvoju domaćeg stonog tenisa.

– Dobro je za nas, starije igrače, koji imamo priliku odmirit snage i s igračima sa strane, da vidimo di se nalazimo u odnosu na nji. Na primer, ove godine sam imo jednu od najznačajniji pobida u karijeri, savlado sam Kim Tajeuna (Južna Koreja). Što se mladi igrača tiče, to baš i nije

dobro, jer nema prostora i strpljenja za mlade igrače. Lakše je dovest stranca za ligaški dio takmičenja, lakše, al nije dobro.

Spartak ima štogod što malo ko ima – punu stonotenisku salu, a iz tog kvantiteta, nadaju se svi u Subatici, stiže i kvalitet – samo ga triba još malo sačekat. Podsitićemo da u STK Spartak Inspira svake godine organizuju besplatnu školu stonog tenisa, da rade pridano sa svim mlađim selekcijama, te da se mladi igrači prvo kale u Spartaku II koji igra Drugu ligu Srbije.

– Dolaskom Predraga Matkovića u Izvršni odbor STK Spartak neke stvari su se prominile – prija svega u pogledu rada s mladim talentima. Pod obavezno je da imamo podmladak, jel je to znak da klub živi. Imamo u Srbiji klubove koji postoje, mož se kazat, fiktivno – imaje samo seniorsku ekipu, odigraje Super ligu Srbije i to je to. Mi imamo sve kategorije, po tom pitanju smo baš organizovani. Uporni smo i čekamo nove prvotimce. Uostalom, tako je do Super lige i prvog tima došo Bence Bognar, pa i ja nekad. Osnova ekipe mora biti sačinjena od momaka iz Subatice. Očekivam da će naši deranci bit u uskoj konkurenciji za ekipne i pojedinačne titule u kadetskoj i juniorskoj konkurenciji – ističe Kostadinović na kraju.

N. S.

SPECIFIČAN STIL IGRE

Kostadinovića krasi specifičan stil, često ga protivnici potcine, al se brzo privare – dok se saberu, već su u situaciji da mu čestitaju na pobidi.

– S obzirom na to da sam uvik bio korpulentniji, bio sam i ograničen u brzini. Treneri su sa mnom tako radili, a i taku sam podlogu za reket biro, da igram s bekend strane s „gumom" koja usporava igru, daje specifičnu rotaciju. Vrimenom sam igru nadograđivo, pa možem i dalje igrat na visokom nivou, jel taki stil ne zahtiva veliku pokretljivost i pritiranu potrošnju. Držim se s mlađima, naravno, uvek izmislim i dodam štogod novo, unapriđujem igru. To što sam sporiji u pokretu nadoknadim bržim razmišljanjom. Držim se, iako nije lako, jer dolaze brži i mlađi igrači.

Horoskop za decembar

Poso: Vodeću ulogu od vas će priuzet osoba u koju ste imali povirenja i niste je doživljavali ko konkurenciju. U datoj situaciji malo je koristi od naknadne pameti, gledajte da minimalizujete štetu po ono što ste već postigli.

Ljubav: Idealizujete svoja nastojanja da uspostavite nivo povirenja od ranije, al propuštate uvidit da partner po mnogim tačkama ne dili mišljenje s vama.

Zdravlje: Manjak fizičke aktivnosti.

Poso: Volite mislit da ste baš vi prava osoba za poduhvate koji su prid vama, al rano ćete se uvirit da vam triba pomoć ljudi koji imaje veće iskustvo. Ostavite sujetu na stranu i budite konstruktivni u segmentima saradnje di vam triba pomoć.

Ljubav: Budućnost gledate kroz oči optimiste, a retorika vam je suprotna. Šaljete konfuzne poruke, a tim sebi nikako ne činite uslugu.

Zdravlje: Više tečnosti.

Poso: Kome bi tribalo virovat često ni sami niste sigurni, kompleksnost situacija u koje dolazite s razlogom vas ostavljaje u dilemi kome se okrenit.

Ljubav: Situacije u kojima se pozivate na odgovornost često olako svaćate što vriđa partnera.

Zdravlje: Bolovi u zglobovima.

Poso: Radite i više neg što je nužno, a rezultati izostaju el nisu odgovarajući. Razloga u vašem slučaju ima više i neće vam bit lako realno sagledat situaciju, jel ima i dosta neiskrenosti u svemu tom.

Ljubav: Manjak bliskosti koji pridosićate nije poslidica nezainteresovanosti voljene osobe već vašeg ćutanja.

Zdravlje: Okrenite se zdravoj rani.

Poso: Boljitak kojem se nadate nije moguć u ovom periodu jel vučete od ranije dosta nerišeni pitanja koja opterećivaje vaše napore u sadašnjosti. Postarajte se da minimalizujete komplikacije za kaki povoljniji period.

Ljubav: Donosite često oprične zaključke o partneru i samim tim gubite na kredibilitetu u vezi.

Zdravlje: Brez rasprava.

Poso: Koliko god se trudili da sebe prikažete ko osobu od povirenja, naićete na suzdržanost, strpljenje vam je jedini saveznik u situaciji jel sve drugo vodi u prikid komunikacije.

Ljubav: Rado mislite da je u vašoj vezi sve kako triba, iznenadićete se koliko ste pogrišili u toj procini.

Zdravlje: Smanjite unos masnoća.

Poso: Donedavni problemi sad se rišavaje što vam mož otvorit nove perspektive ako budete dovoljno odvažni okrenit novu stranicu. U tom pogledu imaćete više podrške neg što se to sad čini.

Ljubav: Idealno vrime da kažete šta mislite o situaciji u koju ste zapali u vezi neće doć, samo je svaćanje neophodnosti nužno.

Zdravlje: Smanjite obroke.

Poso: Ulagaćete dosta napora da otklonite probleme koji su nastali u bližoj prošlosti. Odgovori na izazove neće bit jednostavni, jel vam neće bit jasne ni sve pojedinosti koje čekaje.

Ljubav: Poredite svoje pogriške s partnerovim, a zaboravljate da je dosta vaši bilo s namirom.

Zdravlje: Redovno vežbajte.

Poso: Vodićete dosta tešku bitku s okolnostima koje vam ne iđu na ruku, u čemu bi vam najbolji saveznik tribo bit racionalni pristup problemu i sposobnost da adekvatno odreagujete u datoj situaciji.

Ljubav: Zanemarivate vaša obećanja partneru iako vam se ne zamira ništa, stvarate jaz.

Zdravlje: Izbigavajte prikomiran fizički napor.

Poso: Povezivajte se s ljudima koji vam mogu pomoć u stvarima koje želite postignit jel vas čeka dosta komplikovani situacija u kojima objektivno nećete moć sami izać ko pobidnik, iako ritko prihvatate poraz.

Ljubav: Donekle ste u pravu kad zamirate partneru, al često ne znate kad je dosta, čime gubite sve argumente u raspravi i šaljete pogrišnu poruku.

Zdravlje: Unosite više tečnosti.

Poso: Morate uložit više truda u stvari koje su vam važne, jel sama ideja vas neće odvest daleko. U tom pogledu imate dosta posla, al će vas pratit donekle i srića. Sve što postignete biće kombinacija ova dva pomenuta faktora.

Ljubav: Donećete odluku koja se partneru neće dopasti, al morate pokazat karakternu čvrstinu ako želite imat bilo kaki integritet u vezi.

Zdravlje: Problemi sa cirkulacijom.

Poso: Savladavanjom viština koje su vam nužne za ono što želite postignit, naučićete i štogod o sebi. To je daleko veće dostignuće od postizanja kratkoročni ciljova koje trenutno imate.

Ljubav: Imate dobru volju da sve što je sporno bude stavljeno na astal, al za taku partiju karata potribno je dvoje.

Zdravlje: Čuvajte se povrida glave.

I. V.

Niga gladiola u jesenskom i zimskom periodu

Gladiola (Gladiolus spp.) je prilipa biljka koja se uzgaja zbog svoji atraktivni cvatova i mož značajno ulipšat svaki vrt. Iako gladiola cvata u proliće i lito, njezina jesenja i zimska niga ključna je za uspišno cvatanje naredne godine. Pravilno pripravljanje gladiola za ladne misece osigurava zdravlje lukovica i doprinosi njevoj dugovičnosti. U nastavku ćemo detaljno opisat korake koje je potribno priduzet.

Kako bi se gladiola očuvala u zimskim misecima, potribno je priduzet slideće mire nige: vađenje lukovica, pravilno skladištenje lukovica i preventivne mire.

Pripravljanje gladiola za zimu: vađenje lukovica

Umireni jesenji dani idealno su vrime za vađenje lukovica gladiola iz zemlje. Većina sorti gladiola nije otporna na niske temperature, zbog čega je važno uklonit ji iz zemlje prija neg što temperature padnu ispod 10°C. Da biste pravilno izvadili lukovice, pratite slideće korake:

Pristanak zalivanja: kad lišće gladiola počme žutit, triba pristat sa zalivanjom. To pomaže biljki da priđe u fazu mirovanja.

Vađenje lukovica: najbolje je koristit baštenske viljuške el male lopate kako bi pažljivo izvadili lukovice iz zemlje, pazeć da se ne oštete.

Čišćenje od zemlje: kad su lukovice izvađene, triba ji blago protrest kako bi se uklonio višak zemlje.

Orizivanje stabljike: stabljiku gladiole odsić nikoliko centimetara iznad lukovice. Ovo pomaže u prevenciji bolesti tokom skladištenja.

foto: needpix.com

Važno je obratit pažnju na to da se sve lukovice detaljno prigledaje kako bi se uklonile one koje su oštećene el trule. Zdrave lukovice su čvrste na dodir i nemaje tamne mrlje.

Sušenje i tretman lukovica prija skladištenja

Nakon vađenja lukovice potribno ji je pravilno osušit kako bi se spričilo truljenje tokom zime. Proces sušenja traje nikoliko nedilja, a tokom tog perioda lukovice prolaze kroz prirodno isušivanje koje spričava razvoj gljivica i bakterija. Evo koraka za sušenje:

Postavljanje na suvo i prozračno misto: lukovice se metnu u jednu mrižastu el prozračnu škatulju i ostave na suvom i ladnom mistu, zaštićenom od direktne sunčeve svitlosti. Idealna temperatura za sušenje je oko 20-25°C.

Obezbeđivanje protoka vazduha: s vrimena na vrime triba provirit lukovice i pažljivo ji okrenit kako bi se osigurala pravilna ventilacija sa svi strana.

Tretman protiv bolesti: priporučljivo je koristit fungicid el prirodni materijal, ko što je posipanje sitnim pepelom, kako bi dodatno zaštitili lukovice od razvoja bolesti.

Nakon sušenja, važno je još jedared provirit dal su sve lukovice zdrave i brez znakova truleži prija skladištenja.

Skladištenje tokom zime

Nakon sušenja, lukovice triba skladištit na tamnom, suvom i ladnom mistu kako bi ostale u stanju mirovanja sve do prolića. Evo ključni savita za pravilno skladištenje:

Izbor ambalaže za skladištenje: najbolje je čuvat lukovice u mrižastim vrećicama, papirnim škatuljama el drvenim sanducima kako bi se obezbedila ventilacija.

Temperatura skladištenja: idealna temperatura za skladištenje gladiola je izmed 5 i 10°C. Ukoliko ne postoji podrum el misto s odgovarajućom temperaturom, frižider mož bit dobra opcija.

Održavanje suvoće: Izuzetno je važno da prostor u kojem se čuva je lukovice bude suv, jel vlaga mož uzrokovat truljenje. Ako je potribno, dodat male paketiće silikonskog gela el sloj suvog piska kako bi se apsorbovala suvišna vlaga.

Tokom zime, priporučljivo je povrimeno proviravati lukovice kako bi se na vrime uočile eventualne promine el pojava bolesti.

Preventivne mire protiv bolesti i štetočina

Kako bi se osiguralo da gladiola ostane zdrava tokom skladištenja, priporučiva se primena nikoliko preventivni mira protiv bolesti i štetočina koje mogu oštetit lukovice:

Preventivni tretman fungicidima: prskanje lukovica fungicidom mož pomoć u prevenciji rasta plišnja i gljivica.

Pravilno odvajanje lukovica: ne bi tribalo skladištiti lukovice koje imaju bilo kake znake oštećenja sa zdravim lukovicama, jel oštećene lukovice mogu zarazit zdrave.

Čuvanje na pravoj udaljenosti: ne slagati lukovice priviše blizu jedne drugima kako bi se spričilo širenje vlage i bolesti.

Prolićno pripravljanje gladiola

Početkom prolića, kad se temperature stabilizuju, vrime je za novu sadnju gladiola. Prija sadnje lukovice u zemlju, priporučljivo je provirit dal su sve zdrave i proklijale, što će osigurat bujno i zdravo cvatanje. Mož se primenit tretman đubrivom kako bi se podstako rast korena što će dodatno pripravit lukovice za slideću sezonu cvatanja.

Pravilna niga gladiola tokom jeseni i zime ključna je za uspišan rast i cvatanje naredne godine. Prateć gore navedene korake – vađenje, sušenje, skladištenje i preventivne mire – osiguraćete zdravlje i vitalnost vaši gladiola. Kad se proliće vrati, vaši cvatovi će ponovo oduševit bojama i donet svežinu vašoj bašči.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSSS Subatica

Najlipša čestitka za Božić

Po već dobro poznatoj tradiciji koja se proteže nikoliko godina unatrag u Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine stigla je najlipša čestitka za pridstojeći Božić – grupa dice koja u Osnovnoj škuli „Ivan Milutinović" uče bunjevački jezik došli su u prostorije Savita kako bi čestitali, al nisu došli prazne ruke – doneli su u poklon tradicionalni božićnjak kojeg su pravili na časovima bunjevačkog.

– Prvo smo uživali na času bunjevačkog, dok smo divanili o tom kako se pravi božićnjak i koja je njegova simbolika, a onda smo ga doneli u poklon kad smo u Nacionalni savit došli čestitat Božić. Časovi su nam baš zanimljivi, i ovo je samo jedan dio od onog što radimo, i baš je zabavno – poručio je **Luka Berić** koji je sa svojim drugarima **Urošom Saulićom** i **Markom Toljagićom** došo u goste.

Na poklonu dice i lipim čestitkama zafalila se **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Koliko god da imate posla, i briga u tom poslu, kad dođu dica ona uvik nose radost sa sobom, ko i dobru volju. To su dica koja uče bunjevački, koja uče o našim običajima, a med njima su i lipi božićni običaji. Njevu positu doživljavam ko čestitku za sve naše Bunjevce, di god da su, a pokaziva se da nas ima na svim mistima. Kako su nam došla tri momčića, nek tu budu Tri kralja koja će donet tušta dobri stvari svima nama u narednoj, 2025. godini – kazala je dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica Savita.

Nuz đake su bile i njeve učiteljice koje pridaju bunjevački u Osnovnoj škuli „Ivan Milutinović" **Slađana Marković Štetak** i **Tatjana Šipoš Stantić**.

N. S.

KUDŽ „Bratsvo" vas poziva na

Godišnji koncert

Kako je virna publika već godinama unatrag i navikla, decembar je vrime kad čestitku povodom Božića i Nove godine upute i folklorci Kulturno-umitničkog društva železničara „Bratstvo" i to putom godišnjeg koncerta.

Koncert koji je zakazan za 15. decembar biće održan u sali Tehničke škule „Ivan Sarić" s početkom u 17 sati